Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

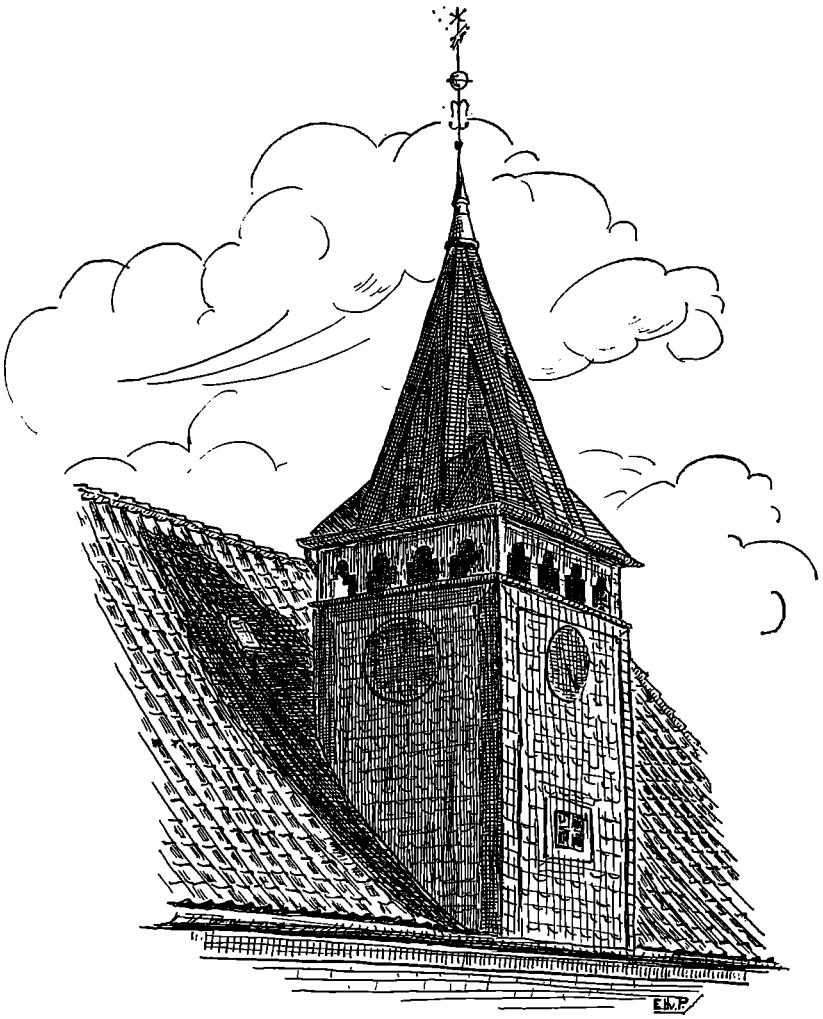

ÅRSSKRIFT

for gamle og nuværende elever fra

TØNDER STATSSEMINARIUM

1959

H. P. TYGESEN's

BAGERI

Storegade 21, Tønder

Vi leverer også gerne til Dem

M. A. Meyer

Kolonialvarer . Kaffe . Vine

Carstensgade 26 Telefon 2 20 29

P. L. DINSEN A/S

BRÆNDSELSFORRETNING

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Mellemgade 5 Tønder Telefon 2 21 16

Brødrene Tygesen

MANUFAKTUR

Storegade – Tønder

Tønder Landmandsbank A/S

Telefon 2 21 63

Vekselkontor ved grænseovergangen i Sæd og i Rudbøl

AM

AKSEL MICHELSEN

KUL & TRÆLAST · BYGNINGSARTIKLER · STØBEGODS

Strucksallé 5

Tønder telefon 2 11 11 og 2 11 12

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

PHILIPS

FJERNSYN

- det er klart...

Køb det hos

NISSEN-SØLSTED

Telefon 4 13 16

Spar arbejde og tid – *lån* en Højer Bonemaskine

Højer Bonevoks

telefon 4 24 41

Specialfabrik for bonevoks, bonemaskiner og skrubbemaskiner

ÅRSSKRIFT

FOR GAMLE OG NUVÆRENDE ELEVER FRA
TØNDER STATSSEMINARIUM

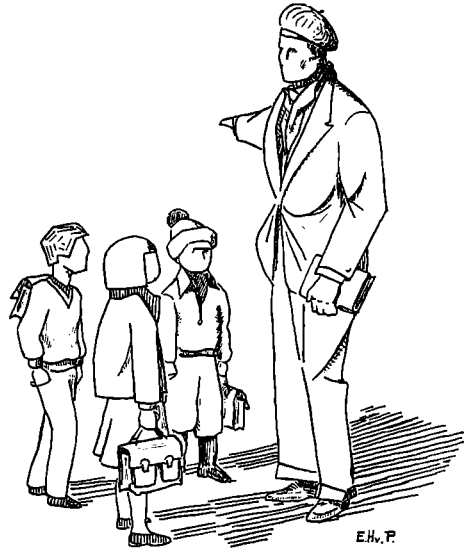

UDGIVET AF
TØNDRINGER-SAMFUNDET
NUMMER 17 . TØNDER 1959

INDHOLDSFORTEGNELSE

Asger Nyholm: Dimissionstale 20. juni 1959 3
Mindeord: Reinhold Hansen 8
Kaj Hansen 9
Mads Bergmann 10
Årgang 1934 12
Erling Brahm: Grundtvigs bibelhistoriske sange 13
Jens Lampe: Gustav Johannsen 19
Tøndringer i Sydslesvig 29
Året rundt 37
Af øvelsesskolens dagbog 39
Seminariets og øvelsesskolens lærere 40
Den 3-årige linie 1959 42
Den 4-årige linie 1959 43
Siden sidst 44
Sven Gammelgård: »Drengegymnastik i ny klædning« ... 51
Tøndringer Samfundets regnskab 53
Et par ord 53

Tegninger på forside og titelblad:
Erik Hvid Pedersen (S II)

Redaktion: Jens Lampe, Th. Lauridsen og Erik Larsen (ansv.)

TH. LAURSENS BOGTRYKKERI

Asger Nyholm;

DIMISSIONSTALE

20. juni 1959

Det er i dag første gang, der her fra seminariet udsendes et hold dimittender, der er uddannet under den nye seminarielov. Udefra set synes det ikke at gøre nogen større forskel. Vore dimittender i år ser ud til at være lige så tilfredse med at være færdige, som dimittender plejer at gøre det, og det skal være dem vel undt. Måske ser de mindre forlæste ud, fordi der ikke har været eksamen i samme omfang som tidligere. En og anden vil måske betragte det som et fremskridt. – Det kan vel diskuteres, om det er det.

Én fordel har dimittenderne i år, som de tidligere årgange ikke havde. De har fået mere direkte kontakt med det praktiske skolearbejde, end det tidligere har været muligt at give. Til gengæld er der det minus, at der har været større afbrydelser i læsningen. Der er blevet mindre tid til det rolige arbejde med at leve sig ind i stoffet. Det er udmærket at være fortrolig med den praktiske undervisning, men det er også vigtigt, at man er godt hjemme i det stof, man skal undervise i. Man må håbe, det kan lykkes os under den nye seminarielov at finde den rette balance mellem tilegnelse af lærestoffet og opøvelse i praktisk undervisning.

Men lad det nu være. Over for vore dimittender i dag vil det være mere naturligt at tænke frem mod det arbejde, de skal i gang med: Hvad er det mål, der sigtes mod med dette arbejde?

Skoleloven indeholder ret klare direktiver i så henseende: Det er skolens formål at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner, at styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber.

Dette er klart nok – og dog så inderlig fuldt af problemer. Man skal fremme og udvikle børnenes anlæg og evner. Men hvordan finder man ud af, hvilke evner og anlæg, det enkelte barn har, og hvordan fremmer og udvikler man disse anlæg og evner? De vil fra

psykologien vide, hvor megen diskussion disse spørgsmål kan give anledning til. Og man skal give børnene nyttige kundskaber. De vil vide fra den livlige diskussion om skoleloven, hvor uenige man er om, hvad nyttige kundskaber er, og hvordan man bedst bør indrette skolen for at give børnene disse kundskaber.

Og så står endda tilbage det spørgsmål, hvordan man styrker børnenes karakter, måske det vigtigste og det vanskeligste spørgsmål.

Det er et spørgsmål, der kan sætte sindene i voldsomt oprør. Fra den ene sider hører man sagt med megen alvor, at børn skal lære at lystre og gøre deres pligt. Vi har nok af mennesker, der kun gør, hvad der passer dem, og forsømmer deres pligter. Fra den anden side kender vi den bevægelse, der i sin tid fremstod under mottoet: »Vom Kinder aus«, og som forkyndte, at man måtte lade den rigdom af begavelse og kunstnersind, som den almægtige natur har nedlagt i barnet, frit komme til udfoldelse. Man skal bøje sig for barnets majestæt.

Der er vel sagt så nogenlunde, hvad der kan siges for og imod disse to yderstandpunkter. Vi må erkende, at vi kommer ikke længere. Alt for mange ukendte faktorer spiller ind, til at man kan give almene regler i dette spørgsmål.

Måske problemet er noget forældet. Det forekommer mig i hvert fald værd at pege på en faktor, som jeg særlig blev opmærksom på ved at læse den tyske teolog, Bonhoeffer, der under krigen måtte betale sin modstand mod det tyske styre med sit liv. Han skriver et sted, at den, der kun handler af pligt, når aldrig frem til det vovestykke, som det er at handle på eget ansvar. Denne betoning af eget ansvar forekommer mig betydningsfuld ved at sætte tingene på plads overfor de to yderstandpunkter, jeg lige nævnede.

Man kan tale alt for kategorisk om pligt. Man kan også i den grad lære et barn lydighed og pligtopfyldelse, at man kan gøre det værgeløst. En samvittighedsløs person kan nårsomhelst misbruge et barn, der kun har lært at lystre. Han kan få det til at lyve og stjæle og det, der værre er. Det er tragisk at se et barn lystre et ondt menneskes befaling, fordi det kun har lært at lystre. Derfor må man forstå, at det var noget langt større, hvis man kunne give barnet en naturlig følelse af, at det selv har et ansvar. Man snyder barnet for det vigtigste, hvis man ikke lærer det – selvfølgelig indenfor dets horisont – at skelne mellem ondt og godt. Det kan som voksent udvikle sig til at blive et pligtmenneske i den grad, at det –

som Bonhoeffer siger – ender med at opfylde sin pligt overfor den onde selv.

Men man kan på den anden side også tale alt for kategorisk om, at man skal bøje sig for barnets majestæt, og lade den rigdom komme til fuld udfoldelse, som naturen har nedlagt i barnet. Det menneske, der fra barn er vænnet til hensynsløs selvudfoldelse, ender med hele sit liv at blive en plage for sig selv og for sine omgivelser. Han bliver en tyran i sit hjem, en tyran på sin arbejdsplads og har han format til det – en tyran i det offentlige og politiske liv. Derfor snyder man et barn, hvis man ikke lærer det at tænke på, hvilke hensyn, det skylder andre.

Det forekommer mig, at vejen til at undgå disse to yderligheder, vejen til en virkelig karakteropdragelse, må være den, at man prøver at vænne barnet til i enhver situation, enten det så modtager en ordre eller ikke, selv at føle sit ansvar overfor andre. Det må selvfølgelig begynde i det små. Måske skal der en jævn og tålmodig forklaring til. I de allerfleste tilfælde vil det simpelthen bero på en vis mentalitet i klassen og i skolen, en mentalitet, som det er lærerens sag at skabe.

Men denne mentalitet kan læreren kun skabe, hvis han selv har noget af den, hvis han selv ved, hvad det er at have et ansvar. Jeg vender tilbage til Bonhoeffer. Kun den, der handler under ansvar, formår at ramme det onde i centrum og overvinde det, siger han.

Han vidste hvad han talte om, når han krævede, at sand dannelse må kunne træde faren og døden i møde. Han så problemet i lyset af en kampsituation, hvor hans egen ansvarsfølelse stillede ham overfor døden. Hans ansvarsfølelse var stærk nok til at bære denne situation.

Så hårdt ligger situationen ikke for os i dag. Der er måske en og anden, der finder det vanskeligt at passe så store idealer ind i hverdagen. Tør man tro et digt af Ole Wivel, er stemningen hos en del af den nuværende unge generation den, at man er vred og skuffet og såret. Man ligefrem misunder den generation, der var engageret i sidste krig:

> ... disse lykkelige soldater,
> udkommanderet til en skæbne,
> blændet af tilværelsens gru
> og forløsningen i døden ...

Man føler sig fattig, fordi man er uden sejre og uden nederlag, føler sig ude af stand til at leve op til det upatetiske:

> ... denne evige søndag,
> dette håbløse liv
> ingenting at kæmpe for,
> ingenting at dø for,
> denne sugende indre tomhed,
> vor mangelsygdom –
> vi har det jo godt.

Der er ingen grund til at føle livet tomt, fordi det er upatetisk. Den generation, der har været engageret i sidste krig, ser næppe noget stort i den. Den har fået nok af det patetiske, fået nok af at se, hvordan mennesker meningsløst satte livet til eller fik deres muligheder ødelagt for livstid. Og forresten er der sejre og nederlag nok i den upatetiske hverdag eller søndag, hvad man nu vil kalde det. Der er virkelig nok af mennesker, der også i den jævneste hverdag får deres bedste livsmuligheder ødelagt af de særeste og mest meningsløse grunde – og det er slet ikke så få, der med rank holdning tappert bærer en hård skæbne, som de nu fik at bære, uden at andre ved, hvad det koster dem.

Men i øvrigt er problemet forkert stillet, hvis der er nogle af den unge generation, der spørger efter det patetiske. Det er jo kun et selvoptaget spørgsmål om, hvorvidt man selv får det mål af oplevelse i sin tilværelse, som kan udfylde den påståede tomhed. Bonhoeffers krav er et ganske andet: at man føler ansvaret over for andre. Gør man det, bliver der ingen tomhed tilbage. Har man følt sit ansvar over for andre, så bliver man ikke færdig med dette ansvar. Tværtimod, det vokser mere og mere. Det er som en besynderlig gæld, der vokser, jo mere man betaler af på den.

Det er noget af denne ansvarsfølelse, en lærer gerne skal have. Har han det, er der håb om, at han ubevidst kan overføre den på børnene. De skal nok mærke, om han føler ansvar for, at hvert barns særlige anlæg og evne plejes, for at børnene får det mål af kundskaber, de behøver, for at børnenes egen ansvarsfølelse udvikles.

De behøver ikke at være bange for, at Deres tilværelse skal blive tom, hvis De har noget af denne følelse. Der er vel få bestillinger, der forbinder et så tilsyneladende hverdagsagtigt arbejde med så stort ansvar som lærerens arbejde.

Hvis De ikke tager denne ansvarsfølelse med Dem ind i fremtiden, vil jeg egentlig anse Deres læreruddannelse for forfejlet. Tager De den med Dem, så vil Deres arbejde i skolen aldrig kunne blive en udelukkende grå hverdag. Den vil blive rig på glæder, måske ikke mindre rig på skuffelser. Men den bliver aldrig uden indhold. Jeg vil ønske for Dem, at Deres fremtidige gerning i skolen må få sit præg af en ansvarsfølelse, der kan give den virkeligt indhold.

†

Reinhold Hansen

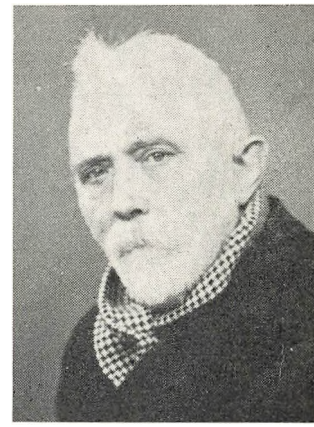

En af de ældste Tønder-dimittender, pens. lærer Reinhold Hansen, Broager, døde den 3. april 1959.

Han var født i Vester Ørsted ved Husum og dimitteredes 1898. I seminarieårene var han sin klasses tillidsmand, god, trofast og bramfri som han var. Hans første embede på Broagerland var i Iller skole, hvor han fik en flok børn til undervisning, der kun havde dansk som modersmål. Det fik ham til at tænke over tingene, og han indså snart, at der blev øvet uret mod det danske sprog, som han efterhånden også forstod var hans eget. Det kunne naturligvis ikke tolereres af de preussiske myndigheder, hvorfor der snart fulgte en tvangsforflytning til en skole i Holsten.

Så snart genforeningen var fuldbragt, søgte han tilbage til Broager, hvor han også havde fundet sin hustru, og i Dynt skole begyndte han et dansk skolearbejde, der snart fortsattes i Broager, til han faldt for aldersgrænsen i 1940. Men dermed var Reinhold Hansens arbejdsdag langtfra til ende. Han har altid været en mand med mange interesser. Det folkelige arbejde stod især hans hjerte nær. Han var en trofast gæst ved de danske årsmøder i Sydslesvig og fulgte udviklingen i sin hjemstavn med vågen interesse.

Reinhold Hansen var en ægte slesviger. Han kunne være stejl og kantet, men breve fra hans gamle klassekammerater vidner om, at han var respekteret og afholdt i begge nationale lejre.

Vikar.

†

Kaj Hansen

Med vemod har vi modtaget budskabet om vor gamle kammerat Kai Hansens død. Han var en af dem, som var med til at sætte præg på klassen, der startede i Tønder som 1. klasse i 1922. Det var ingenlunde nogen ensartet klasse. Kun nogle få havde fortsat den lige vej gennem studiår til seminariet. Nogle havde deltaget i verdenskrigen, og langt de fleste havde været ude i et eller andet erhverv, før de tog fat på seminarieuddannelsen. Der var derfor ikke så få modne mænd imellem eleverne, og Kai Hansen var en af dem.

27 år gammel var han, da han begyndte; men da havde han allerede i tre år udført lærergerning. Egentlig var han vist begyndt som mejerist(?); men efter at have taget handelseksamen og udvidet denne med videregående bogholderikursus, blev han lærer på handelshøjskolen i Aarhus, i bogholderi og regning.

Naturligt, at han af os andre begyndere måtte føles overlegen i undervisningsteknik og evne til at omgås elever. Og han kunne tale med lærerne som med ligemand.

Men vi lærte ham at kende som den gode kammerat, som gik ind i fællesskabet, og viste han sin overlegne kunnen i de matematiske fag, da var det for at hjælpe en kammerat på vej.

Da vi forlod seminariet, skiltes vore veje; men hans personlighed glemte vi aldrig. Sidst jeg traf ham, var en aftenstund i toget, som kørte fra København. Han havde været inde med et hold elever og vist dem hovedstaden og var nu på vejen hjem. Man mærkede rigtig hans glæde over at være sammen med de unge og følte, at de havde tillid til ham.

I samtalens løb udtrykte han da også sin glæde over sin gerning i

Ringkjøbing, over hjemmet, han havde fået, over sin hustru og sin søn, og vi skiltes fra ham med forvisningen om, at han følte, han havde fået en god plads ved livets bord.

Vi forstår den smerte, som hans hustru og søn må føle ved tabet af en kærlig mand og fader. Vi, hans kammerater, deler sorgen med dem. Vi vil mindes hans iver og interesse for lærergerningen, hans gode kammeratskab og hans gode forhold til sit hjem og sine kære.

Ære være Kai Hansens minde!

E. R.

†

Mads Bergmann

Det var en augustdag i 1924. Lidt fortabt gik man omkring i seminariehaven og skulede forlegent til andre, der vist heller ikke følte sig hjemme. En mager, lidt kejtet fyr nærmede sig. Venligt og en smule stammende meddelte han, at han var Mads Bergmann fra Hjerpsted og skulle gå i præparandklassen. Det lettede en hel del, nu var vi da to her vesterfra. Han var ret vel orienteret om, hvad der ventede os, så vi talte ikke om vind og vejr. Det var i det hele betegnende for Mads, at et samvær med ham betød en samtale, hvor han var den givende. Hans interesser var nemlig mange, hans natur søgende, hans væsen præget af finhed og hensyntagen. Det sidste udelukkede på ingen måde fasthed, ja, stejlhed, når han havde tænkt sig gennem en sag til et klart standpunkt, eller når det gjaldt at støtte en kammerat.

Vi mødtes af og til en lille flok på hans hybel over en kop vandkakao; jeg fornemmer endnu denne vædskes lidt bare smag. Naturligvis er det allermeste af vore visdomsord glemt. Adskillige træk er gemt: Mads fortæller om sin hjemegn og finder frem en hel kassefuld forsteninger fra Emmerlev Klev. – Han beretter, ikke uden at man gyser lidt, mærkværdige og uforklarlige oplevelser indenfor parapsykologien, et begreb, han nok er ene om at kende. – Særlig fornøjeligt og spændende skildrer han sine oplevelser som konge over Jordsand og dens fredede fugle. Ak ja, det var i det hele en rig tid, de år, trods alle sjælekvaler i forbindelser med optagelsesprøve

og eksaminer, trods lærer-arbejdsløsheden som den evindelige fremtidstrussel. – Vi skiltes i 1928; jeg har ikke rede på alt, hvad Mads ydede siden. Jeg ved, han dygtiggjorde sig på mange områder, tog årskursus, blev talepædagog. 1931 hedder det i vandrebogen: »Når jeg ikke har andet at bestille her, læser jeg psykologi, især abnormpsykologi (det kan I vel nok mærke på det her!) og spændende ting som okkultisme og telepati, ja, endog børnepsykologi.« Denne dejlige selvironi! – Et par spøgefulde ord om andres ægteskaber og egen ungkarletilstand findes også i vandrebogen. Dog, senere har også han ægteskab, hjem og børn at fortælle om og gør det med glæde og tak.

Jeg føler mig sikker på, at alle, små og store, der har været så heldige at møde ham, hos ham har fundet både forståelse og hjælp.

Vi mødte sidst en dag i 1958. Vi stod på Emmerlev Klev og så ud over vader og hav og Jordsand i eftermiddagslyset. Aftenen var nærmere, end vi tænkte. *C. K.*

– – –

Mads Bergmann blev dimitteret i 1928 og virkede derefter som andenlærer ved Bylderup og Terkelsbøl skoler og som lærer ved Nordborg slots efterskole. Men tyngdepunktet i hans livsgerning kom til at ligge i Ribe, hvortil han kom i 1945. Efter at have ledet særundervisningen i Ribe by blev han i 1952 ansat som konsulent for særundervisningen i Ribe amt, i hvilken stilling han med stor dygtighed virkede til sin alt for tidlige død.

Årgang 1934

Ja, så kom vi til den ikke-eksisterende årgang. I 1931 trådte den »nye« seminarieordning i kraft, det første nye hold dimitteredes i 1935 og det sidste »gamle« i 1933. Da nu årsskriftet må savne den sædvanlige beretning fra jubilarerne, vil vi i stedet for blade tilbage og se, hvordan man levede på seminariet på den tid, da denne store omvæltning skete.

Vi siger med vilje »blade«, for det er nemlig Tønder-Posten, Tønder seminariums månedsblad 1923–37, vi blader i og finder gamle minder. Tønder-Posten var et udmærket blad, der havde en lang række gevaldige redaktører, af hvilke Orla Lundbo vel mere end nogen anden »blev ved pennen« også i fremtiden. Det meste af stoffet behandles meget ungdommeligt, af gode grunde, men mange gange må man sige, at en elevs artikel eller diskussionsindlæg viste spiren til, hvad han senere blev til.

Det var i den tid, da Carl Knudsen anmeldte »Betænkning afgivet 25. marts 1933 af det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg til undersøgelse af mulighederne for *begrænsning* af det antal lærere, der uddannes«. Da Jens Refslund Poulsen gav en månedlig oversigt: »Hernede fra grænsen«. Da Vilhelm Andersen kom på årligt besøg, og Marcus Lauesen ved flere lejligheder talte og læste op for en åndeløs forsamling. Man diskuterede oxfordbevægelsen og nazisme, og begge havde naturligvis som nye rørelser såvel ivrige tilhængere som modstandere på stedet. De, der dengang var elever – ja, deres børn går nu på det samme seminarium i stort tal og er med til at tilpasse den nye ordning til seminariet – eller omvendt.

Spredt i dette hæfte vil man finde brudstykker af artikler fra Tønder-Posten. For at undgås misforståelser vil vi mærke dem »T. P.« og årstal. I nogle tilfælde bringes forfatterens navn, men ikke i alle. Retskrivningen er moderniseret.

OBS

GRUNDTVIGS BIBELHISTORISKE SANGE

O flyv fra Øresund til Danevirke! Syng til dans, til skole og til kirke«, synger Grundtvig i »Jeg gik mig ud en sommerdag at høre«, og angiver dermed de områder, hvor den folkelige sang skal være middel for den folkeoplysning og -opdragelse, han drømmer om.

Også de bibelhistoriske sange må ses på denne idemæssige baggrund. Det er ejendommeligt, men næppe tilfældigt, at den første salme, der lykkes for Gr. – »Dejlig er den himmel blå« (1811), er en historisk salme, og at den synger til dans, til skole og til kirke, hvilket vil sige til glæde og oplivelse såvel som til oplysning for de små for også at føre dem ind i den lovsang, der istemmes over Herrens bord af menighedens fulde kor.

Allerede i 1811 proklamerede Gr. en fortsættelse af denne kristelige-historiske sangtone, der her er istemt, men det varede dog temmelig længe, inden han påbegynder realiseringen af den plan, der sikkert foresvæver ham: at fortsætte sin gennemgang af hele bibelen og kirkens historie i digte. I 1828 fremkommer i Theologisk Maanedsskrift XIII nogle »Studier til en bibelsk Rimkrønike«, der foruden betragtninger over opgaven indeholder sange spændende fra verdens skabelse til syndfloden. I 1832 udsender cand. theol. L. C. Hagen »Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom«, en samling på i alt 68 numre, hvoriblandt 13 ældre og 9 nye af Grundtvig, de sidste formodentlig skrevet til Hagens samling. I 1839 følger så »Sang-Værk til den Danske Kirke, af N. F. S. Grundtvig. 2. Deels 1. Hæfte«, som udgør første hefte af skolesangværket og standser midt i nr. 19. To år efter følger anden dels 2. hefte, der standser midt i nr. 41. Hvert af de to hefter er på 96 sider. Tilsammen udgør de knap en trediedel af den endelige, samlede udgave 1870. Anden udgave af Krønikerim (1842) indeholder ligeledes en del bibelhistoriske og kirkehistoriske digte. I 1853 udsender P. O. Boisen »Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen« med 115 sal-

mer og sange, næsten alle digtet, oversat eller bearbejdet af Grundtvig. De fleste er taget fra tidligere samlinger, men 17 af dem er nye, sikkert skrevet på opfordring af Boisen. Lejlighedsvis fremkommer desuden bibelhistoriske digte i årene 1842 og 1846 i Nordisk Tidsskrift og Dansk Kirketidende.

Denne korte historiske oversigt viser, at de bibelhistoriske sange ikke er blevet til i sammenhæng, hvad der måske nok fra først af har været hensigten, men gennem det meste af en menneskealder, ofte på særlig opfordring.

Til sidst samles så høsten i Sangværk til den danske Kirkeskole 1870, der med sine 134 numre udgør en hel bibel- og kirkehistorie fra skabelsen til biskop Balle og fornyelsen i Grundtvigs egne dage, for så at slutte af med den prægtige salme om Kristus-riget »Vidunderligst af alt på jord er Jesu Kristi rige«.

De fleste af sangene er skrevet til forhåndenværende melodier, ofte folkevisemelodier, men ret hurtigt fremkommer melodisamlinger med melodier af tidens førende komponister, som J. P. E. Hartmanns »Bibelske og kirkehistoriske Smaasange« 1861 og Chr. Barnekows »Tolv bibelske og kirkehistoriske Sange, for een Stemme med Pianoforte« 1868. Nævnes bør også »Melodier til N. F. S. Grundtvigs Sangværk til den danske Kirke-Skole« 1870. Der er ingen redaktørangivelse på titelbladet, men samlingen indeholder melodier af Barnekow, Lindemann, Johanne Fenger, H. Nutzhorn, I. P. E. Hartmann, A. Winding, J. C. Gebauer, H. Mattison-Hansen, Weyse, P. Heise og Emil Hartmann, samt nogle folkemelodier. Den righoldige komponistfortegnelse, der omfatter så at sige alle samtidens »folkelige« komponister, små og store, fortæller noget om, hvordan de bibelhistoriske sange er blevet modtaget og anvendt både som solo-sang og fællessang i skole og hjem.

Også den carl nielsen-laub-aagaard-ringske melodiepoke beskæftiger sig i udstrakt grad med de bibelhistoriske sange. Som hovedværk her må nævnes Th. Aagaards »40 melodier til bibelhistoriske sange« 1934.

Gennem nogle eksempler samlet om visse emnekredse skal her påpeges nogle grundtræk i sangene. Det anbefales at tage Højskolesangbogen for sig og følge teksterne dér og helst også synge dem – det er jo faktisk meningen med dem. Vi vender os først til en kreds af sange, der kunne samles under mottoen Gud og menneskeheden, og som omfatter skabelsen og urtiden.

Som så ofte i Gr.s bibelhistoriske – og forresten også historiske

– sange falder disse sange i to typer. I nogle af dem som f. eks. sangen om paradiset »Gud planted en have fra øst til vest« er selve fortællingen det primære – det er jo tanken, at sangene skal træde i lærebogens sted. Der fortælles, malende og fantasifuldt, som når det hedder: »Da tænker jeg lærken var rød og gul, så dejlig som Føniks at sige«. Af og til stikkes den moralsk belærende pegefinger frem, som i skildringen af kundskabens træ: »Et lysteligt syn det er tit usundt, det lækreste hårdt at fordøje«. Perspektivet, hvorunder fortællingen skal ses, gives i et sammenfattende slutvers, der rummer summen af det fortællingen forkynder: »Så lad os i verden om Edens lyst ej spejde fra bjergenes toppe, men elske det billed vi har i bryst, og paradis søge histoppe«.

I andre af sangene, som f. eks. »Solen som skrider fra øst til vest« – et kort verseudtog af det storslåede digt om skabelsen »Herren, som råder i Himmerig« – tages det samme tema op, men i en udformning mere beregnet for voksne, hvor det åndshistoriske er det fremtrædende. Hør blot slutverset: »Mennesket er et vidunder stort, billed af Gud i det høje; han kan forstå, hvad Gud har gjort, over det alt sig fornøje; han kan tæmme med kunst og vid bjørn og løve som lam og kid og stride med vind og vove.« Ord som ikke er uden perspektiv på tærskelen til atomalderen. Eller tag den yndige sang, hvor Paradiset fortæller om sig selv: »Jeg er ikke længer, så vidt man ved, hvor tit jeg søgtes, i østerled«. Her er indholdet bygget over tanker om barneligheden, hentet fra kirkefaderen Irenæus, der jo har spillet så afgørende en rolle for Gr.s menneskesyn. Men hvor helt og fuldt disse tanker er genfødt og omstøbt hos Gr. viser et billede som dette: »... hvor moder kan sige sin datter forvist: Om dig synger nu lille fugl på kvist«, hvor Gr. sikkert har set for sig fru Lise vandrende i haven med deres lille datter, fortællende om paradiset. Sangen er et udtog af det ikke-versformede digt »Paradiset« fra »Krønike-Riim til levende Skolebrug«.

Vi vender os nu til den næste kreds af sange, der skal omtales her: Fra stamme til folk, sangene om patriarkerne og Moses. Også her står vi i den første af dem »Fra afguders altre slog røgen i sky«, sangen om Abrahams kaldelse, over for en af de rent fortællende sange, direkte beregnet på i barnets sind at fastholde bibelens fortælling. Synsvinklen, hvorunder fortællingen gives, er lige så knapt og præcist anført som i bibelens egen beretning: Der fortælles intet om Abrahams tidligere færden, og hans mulige gudsdyrkelse eller ikke-gudsdyrkelse. Kun dette ganske enkle: Gud talte og Abraham

adlød – og dermed indledes en ny æra i menneskehedens historie. Den engelske historiker E. A. Freeman har engang med ikke ringe lune sagt, at han var noget i tvivl om, hvorvidt han skulle sætte dateringen for den nyere tids begyndelse ved reformloven af 1832 eller ved Abrahams kaldelse omtrent lige så mange år før vor tidsregnings begyndelse. Så aktuelt kan der altså stadig ses på patriarkhistorien.

Gennem en række sange om patriarkerne, snart jævnt og værdigt fortællende, snart med omkvæd der får fortællingen til at spille i alle facetteringer, som det kostelige »For kvinden hun er livet i huset« fra sangen om Isaks giftermål, snart storladent vemodigt som i sangen om den gamle Jakob »Men lykken hun vender sig ofte om«, føres vi frem til Moses, der som den centrale skikkelse i afsnittet Fra stamme til folk har affødt en række sange. Der er »Kong Farao var en ugudelig krop« med sin levende, djærve fortællen og sine kostelige, næsten ordsprogsagtige slutlinier, der for hvert vers samler og fastslår belæringen: »Det skulle han sige så sagte, man ved ikke, hvad man kan magte« eller »Den Herre som bor i det høje, dog også på dybet har øje« eller med Gr.s reverens for det kvindelige »Når mænd er som dyrene vilde, til lykke er kvinderne snilde«, og som med sit sidste vers giver det lange udsyn: »Så slumped den Moses til højbårnes kår, der skulle som konge befale, så vokste han op i kong Faraos gård, der skulle tyrannen betale. Ebræernes høvding blev ikke omsonst oplært i Ægypternes vidskab og kunst: Vil nogen Guds forsætter hæmme, han nødes til selv dem at fremme.« Der er kvadet om Moses i ørkenen med det meget sigende vers: »Han sig forivred i ungdoms år, og tæmmed ej kæmpemodet. Men Gud ham lærte med trange kår den kunst at slå vand i blodet.« Det er i dette digt, Gr. med genial dristighed lader Moses bede salme 90, i de vers der findes i vor salmebog som »For dig o Herre som dage kun årtusinder er at regne«. Der er den storladne sang om overgangen over det røde hav »Som solen oprinder morgenrød«, hvis sidste vers kan danne udgangspunkt for betragtninger over sammenhængen mellem gamle og ny testamente i lys af Augustins ord: Det nye testamente ligger i svøb i det gamle; det gamle er udfoldet i det nye. – »Fra kammer og kor i lys og løn det høres nu klart udsjunget, at Kristus er Guds og Davids søn af Abrahams æt udsprunget. Hans folk det var som ved Moses' stav gik tørskoet over det røde hav; hans fædre var det som sang i kor: Vor Gud er stor.« Og endelig er der den skønne afklarede gendigtning af Moseskvadet »Jeg havde

min vugge ved Nilens bred«, der i sig samler hele Moses' liv og gerning.

Som eksempel på enkelt-personskildringen i den bibelhistoriske sange skal fremdrages sangen om kong David »Jeg gik i marken og vogtede får«. Læg mærke til de poetiske billeder, der karakteriserer hyrdedrengen og den vordende salmist, samt til den fine psykologiske skildring, først af den muntre, sorgløse hyrdedreng, så af kaldets forvandlende og forædlende indflydelse. De alvorlige og resignerende drag i billedet af David gives netop i et omfang, som er nok for børn. I sidste vers samles eftermælet, det som skal blive stående i barnets erindring, i et tætsluttet, prægnant billede. Igennem »spejlingen« i digterens sind af miljøet og personen genfødes den lille jødiske hyrdedreng som en lille dansk hyrdedreng. – Som Gr. her uden at slå af på de kunstneriske krav ud af det alt andet end éntydige bibelske stof har skabt et helstøbt kunstværk for børn og andre énfoldige sjæle, har Carl Nielsen ud af sit musikalske stof formet en adækvat melodi, uden plet og lyde. Men af samme musikalske stof har C. N. under helt andre forudsætninger skabt sin opera Saul og David. Her som i andre C. N.-værker er der nøje overensstemmelse mellem hans folkelige melodier og hans store værker. Mon ikke for mange vejen til C. N.s store musik er gået over hans bidrag til den folkelige sang?

Fra de rent bibelhistoriske sange, hvor selve den poetiske gengivelse af den bibelske fortælling er det primære, fører en mængde overgangsformer over til de bibelhistoriske salmer og til salmer, hvis forkyndelse mere eller mindre direkte er tilknyttet fortællingen, eller som benytter stof fra flere fortællinger, hvis forkyndelse knyttes sammen gennem salmen. Det vil føre for vidt her at gå ind på en nærmere undersøgelse heraf. Men som eksempel på et digt, der indtager en mellemstilling mellem bibelhistorisk sang og menighedssalme, skal anføres »Sidder rolig i Jerusalem« fra Sangværket 1837. Dette 3-strofede pinsedigt tager sit udgangspunkt i Luk. 24, 49, mens de to sidste strofer er en påkaldelse af Helligånden, at den igen vil sammenføje tungerne, som den måtte dele, dengang de ved Babelstårnets opførelse ville gøre sig selv til herrer på Guds bekostning. Digtet hører til Gr.s gendigtning eller benyttelse af græsk salmestof, hvad bl. a. den ejendommelige benyttelse af Babelmotivet vidner om. Om disse »græske« salmer og sange siger professor Carsten Høeg, at »når vi i Danmark har lidt bedre betingelser for at forstå byzantinsk digtning end i mange andre reformerede lande,

skyldes det vel udelukkende Grundtvigs fordybelse i den tidlige kristendoms historie.«

Skulle man til sidst ganske kort udtrykke hensigten med og betydningen af de bibelhistoriske sange, kan det næppe gøres mere rammende end med nogle ord af den hellig Basilios, der siger (her citeret efter Carsten Høeg), at børnene vel selv bare skal synes, at det er dejligt at synge, men i virkeligheden opdrages ved, ad musikkens magelige vej, at optage ordenes visdom i deres sind.

Erling Brahm.

T. P. marts 1934. *Af »Hernede fra grænsen«.*

... Det tyske fremstød, som er anlagt på bred front, sætter ind alle steder og udnytter alle chancer, såvel de kulturelle (49 tyske privatskoler) som på de økonomiske områder. Kreditanstalt Vogelgesang har fået nye og store midler, der søger stadig at hverve jorden over på tyske hænder.

Dette stærke tyske fremstød gav, som det vil være læserne bekendt, stødet til, at der fra vor side blev stiftet to nye organisationer, nemlig »Det unge Grænseværn« og »Dansk Samfund« for de 32 mest truede sogne ...

J. R. P.

T. P. marts 1935. *Specialnummer om film.*

... Altfor få forfattere, af dem der har noget på hjerte, skriver endnu for filmen, hvorfor man har klaret sig med at filmatisere bøger, ofte med profanerende resultat ... Selv om man ikke tør vente en ny generation af filmatisk tænkende forfattere, som samtidig har instruktør- og skuespillertalent, ville det dog være på tide, om filmens voksende anseelse og den almindelige akceptering af den som kunstart, kaldte et kuld virkelige digtere frem verden over, som udelukkende skrev for filmen, »evige« – »Faust« – klassiske manuskripter, som stadig kunne indspilles og fængsle ved deres almengyldige indhold.

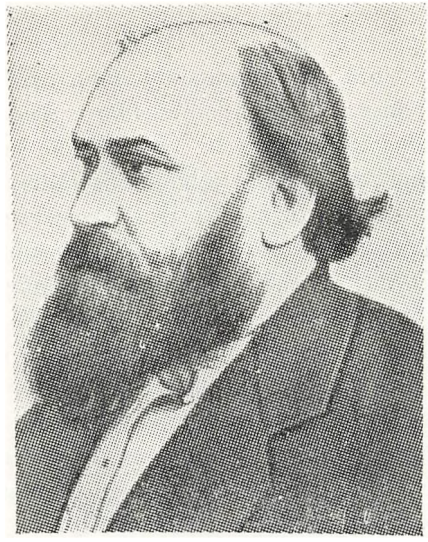

GUSTAV JOHANNSEN

Spredte træk fra hans virksomhed som lærer og parlamentariker

Af Jens Lampe

Blandt de elever, der har gået på Tønder seminarium uden at tage eksamen, er friseren *Uwe Jens Lornsen* og sydslesvigeren *Gustav Johannsen* utvivlsomt de mest kendte.

Den første tilbragte ni år af sin ungdom i København på en tid, da dansk åndeligt liv blomstrede frodigt, uden at det kom til at øve nogen positiv indflydelse på ham; tværtimod blev han banebryderen for den slesvig-holstenske tyskhed.

Den anden tilbragte – på nogle få måneder nær – hele sin barndom, ungdom og manddom i sin hjemstavn, den del af Slesvig, hvor den tyske kulturs overtag følтes stærkest, hvor slesvigsk tvesind brødes med strømninger fra både syd og nord, og hvor de nationale modsætninger ofte brød ud i lys lue. Alligevel blev han en trofast og ivrig talsmand for den slesvigske danskheds ligeberettigelse på dens gamle enemærker.

Gustav Henrik Jöns Johannsen blev født den 2. august 1840 i

Gundeby, Ulsnæs sogn ved Slien. Slægten stammer fra Skæggerød i Nørre Brarup sogn midt på Angel og kan føres tilbage til Johann Johannsen (1681–1755), hvis sønnesøn Johann Frederik (1751–1819) i 1755 var blevet løst af livegenskabet. Han syslede i sin fritid med litterære og matematiske studier og virkede som lærer i sin hjemby i 51 år. Hans søn igen, Gustav Johannsens fader, var også lærer i Angel og forblev kongen og landet tro i de bevægede år 1848–50, hvorfor han da også udnævntes til dannebrogsmand i 1853. Faderen havde aldrig lært det danske rigsmål, men kunne tale det danske angelbomål. Da sprogreskriptet kom, troede han først ikke, han kunne undervise godt nok på dansk. Han fik derfor en hjælpelærer. Efterhånden fik han dog sproget lært så godt, at han selv kunne overtage undervisningen, så Gustav Johannsen har i sine sidste skoleår fået undervisning på dansk. To af Gustavs ældre brødre, *Thomas* og *Johannes*, blev også lærere. De gik begge på seminariet i Skårup, hvor de dimitteredes henholdsvis 1854 og 1858.

Gustav voksede op i Sølvested, en landsby midtvejs mellem Slesvig og Husum, hvor faderen var lærer 1841–48. Han havde som dreng set en slesvig-holstensk dragon sætte hans fader pistolen for brystet, fordi læreren ikke ville lade sig arrestere. Han havde set soldaterne skubbe sin moder, som han elskede, havde set dem spytte på hende og trække hende i håret, mens han fader måtte skjule sig i en nærliggende landsby. – Ikke så underligt, at han blev dansk med liv og sjæl. Kort efter sin konfirmation blev han præparand eller hjælpelærer i Treja (Træ-å), hvor han fik en klasse med 133 børn at undervise. Treja var ved sprogordningen efter krigen blevet inddraget i det blandede distrikt og fik blandet kirkesprog, men dansk skolesprog (med 4 ugentlige timers undervisning i tysk). Da daværende departementschef *Regenburg* i 1855 gæstede skolen i Treja for at undersøge den ny sprogordnings virkninger, lagde han med glæde mærke til den unge Gustav Johannsen og erklærede overfor sognepræsten, at han, hvis han kunne gøre noget for den dygtige yngling, skulle gøre det med glæde. Tre år efter visiterede biskop *Boesen* skolen og skrev i sin beretning: »Især udmærkede sig en confirmeret dreng både i kirken og skolen, nemlig Gustav Heinrich Jöns Johannsen, en søn af skolelæreren. Han agter at gå til seminariet i Tønder i foråret 1859, og jeg må på det bedste anbefale ham til at erholde friplads og stipendium«.

Sognepræsten i Treja, *Carl Brasen*, i hvis hus Gustav Johannsen ofte kom, skrev i et brev til Regenburg 1858: »... Så sikkert som

noget menneske tør indestå for et andet, tør jeg indestå for ham, at han vil blive en udmærket prydelse for den slesvigske skolelærerstand både ved sin loyalitet og sin dygtighed, og tror derfor så meget mere at kunne trygt stole på Deres velvilje og bistand med hensyn til friplads i Tønder«.

Fra maj 1856 til december 1858 havde G. J. en besværligere, men også bedre lønnet stilling som hjælpelærer ved Hulvejskolen i Flensborg og derefter en kort periode ved skolen i Adelby, hvor undervisningssproget var tysk. Foråret 1859 fik G. J. så tildelt fripladsen på Tønder seminarium, der året i forvejen var blevet åbnet som dansk lærerskole med cand, teol., tidligere lærer ved Flensborg lærde skole, *A. Kühnel* som forstander. Her på seminariet vandt G. J. mange venner med sit lyse sind og muntre ,venlige væsen. Af senere bekendte mænd, der var samtidige med G. J., kan nævnes *G. C. Carstens*, der blev forstander for Bergs navigationsskole på Bogø og udgiver af Danmarks første børneblad, *Chr. P. Jacobsen* fra Bjolderup, foregangsmand som frøforædler og landøkonomisk forfatter, *Jørgen Kerstens* fra Alslev, som blev bestyrer for Ålborg navigationsskole, *Ernst Kjærbølling* fra Asserballe, hvis farbroder var den berømte ornitolog og grundlægger af zoologisk have i København, *N. B. Kjølseth*, kordegn i Randers, *Jacob Kloppenborg*, grundtvigsk ordfører og gårdejer i sin hjemby Harreby, *L. B. Poulsen* fra Rødding, der blev frimenighedspræst i Bovlund, og *Nis Petersen Lycke*, der blev frimenighedspræst i Rødding.

Efter 14 måneders ophold i Tønder blev G. J. imidlertid syg. Da han atter blev rask, besluttede han at læse videre på egen hånd, samtidig med at han forvaltede pladsen som andenlærer ved skolen i Stolk, Farensted sogn. Året efter gik han op som privatist ved cand teol. Søborgs privatseminarium i København og bestod eksamen.

I februar 1861 søgte G. J. det ledige embede som lærer ved Gl. Ladegård skole i Hammelev sogn, Haderslev amt. På ansøgningen (Haderslev Provstearkiv 1716–1916, skolesager ang. Hammelev sogn, LA, Åbenrå) er der følgende afskrift af seminarieforstander A. Kühnells anbefaling:

»Gustav Heinrich Jöns Johannsen fra Gundeby blev optagen paa Tønder Seminarium den 29. April 1859 og opflyttet i Seminariets Mellemklasse den 30. Marts 1860. I den Tid, i hvilken han har nydt Seminariets Undervisning, har han ikke blot udviist et i enhver Henseende rosværdigt Forhold, men tillige lagt gode naturlige Evner

og en alvorlig Flid for Dagen. Hans Fremskridt har derfor ogsaa været meget gode, og, som jeg nu tør regne ham iblandt Seminariets flinkeste Elever, saaledes tvivler jeg ikke paa, at han, dersom det forundes ham at fuldende den begyndte Uddannelse, vil blive en meget duelig og samvittighedsfuld Skolelærer«. Anbefalingen er dateret den 21. Mai 1860.

Ved hjemkomsten blev han opfordret til at overtage embedet som lærer i Sollerup i Jørl sogn, hvor endnu ca. 75 % af befolkningen talte dansk. Lønnen var 100 rigsdaler + 104 rdl. i erstatning for manglende agerjord, 5 td. rug samt 20 000 tørv. Efter datidens forhold var embedet lille og boligen kun beregnet for en ugift, og da G. J. var blevet forlovet med en gårdmandsdatter *Margarethe Kühl* fra Treja, ville han gerne have et større embede. Til alt held blev embedet i Langballe, Grumtoft sogn, ledigt i november 1861. Her var der en særdeles god og rummelig tjenestebolig med have og 12 skæpper land, hvoraf de 4 var bortforpagtede for 57 rdl. årligt. På de øvrige 8 kunne holdes 2 køer. Lønnen udgjorde 160 rdl., 7 td. rug, 1 td. havre, 4 gæs og 32 000 tørv. G. J. vovede dog ikke at søge det på grund af sin ungdom og korte tids erfaring som lærer. Men da provst (den senere kultusminister) *Aleth Hansen,* Grumtoft, som tidligt havde fået øje for hans brugbarhed i det vanskelige Angel, tilfældigvis traf sammen med ham, hviskede han G. J. i øret: »Mellem de hidtil indkomne ansøgninger til lærerembedet i Langballe har jeg endnu ikke fundet Deres!« G. J. forstod vinket, indgav straks ansøgning og fik embedet. Den 5. januar 1862 holdt han bryllup med Margarethe Kühl i Treja. Hendes slægt var tysksproget, men danskorienteret. Hendes farfar har fortalt, at han ikke kunne et plattysk ord, da han kom i skole. Når lænkehunden gøede, sagde han stadig: »Puds ham! Det er en tysker!« – Bruden fik en god medgift med hjemmefra og det lykkedes derfor det unge lærerpar at få deres hjem smukt og hyggeligt udstyret. En af G. J.s nabolærere kunne engang sige til H. P. Hanssen, at ingen lærer i Angel havde smukkere stuer og smukkere kone end G. J.

Det lykkedes hurtigt for den nye lærer at vinde befolkningen i Langballe og omegn. G. J. var som pædagog frisk og fuld af godt humør. I flere henseender var han forud for sin tid. Således drog han allerede den første sommer på udflugt med sine elever til Dybbøl og Sønderborg, og da de trætte, men glade vendte hjem igen om aftenen, stod byens folk ved stranden for at tage imod dem, og under sang af danske fædrelandssange fulgtes de ad hjem. G. J. åbnede

en dansk bogsamling på skolen og arrangerede folkelige møder, hvor bl. a. den kendte skuespiller Kristian Mantzius læste op. Især blandt beboerne i Dollerup og Stenbjerghav var der stor interesse for det danske arbejde. Der holdtes også danske bibellæsninger i Langballe skole, og disse var for det meste godt besøgt. I lærer, og senere sognepræst, Laurids Prips erindringer omtales G. J. som »et ungt menneske med lyst krøllet hår, kønne livlige øjne og et ualmindeligt kvikt ansigt«. Laurids Prip var i tiden mellem krigene lærer i nabosognet Nykirke, hvor hans broder var sognepræst, og her dannedes en »dansk forening«, hvor man samledes om dansk tale og sang. Her var G. J. med, og de to unge lærere blev venner.

Om det gode forhold, som herskede mellem børnene og deres lærer, vidner et brev, som G. J. sendte Regenburg i sept. 1865, da G. J. var i Langballe for at holde et møde: »Medens jeg her en middagsstund sad hos min tidligere nabo, skomager Høck, kom en af mine forhenværende elever ind i et ærinde for sin fader. Da han så mig, kom han meget venligt hen og hilste på mig. I vor danske samtales løb bad jeg ham om at hilse de andre skolebørn fra mig. Efter at han havde været borte i et kvarters tid, kom to andre elever blot for at hilse på mig. Efter dem kom atter andre to, og således gik det i nogen tid, men så kom min værts kone ind og bad mig se ud på vejen. Der så jeg den hele skole, store og små, tysk- og dansksindede forældres børn stående på vejen. Jeg gik nu ud til dem, og det var mig en overordentlig glæde at se ind i de kære smås øjne og høre deres muntre, glade, danske svar. Imidlertid blev klokken temmelig mange, ja, der gik vel henimod en halv time af skoletiden, så måtte jeg bede dem om at gå tilbage til skolen. Gerne var de små blevne endnu en lille stund hos mig, men på min anmodning gik de dog straks tilbage til skolen. Gud give, at jeg snart igen måtte komme til at være sådanne smås vejleder i Herren!«

Men det skulle ikke gå sådan. Da preusserne kom i 1864, nægtede G. J. at aflægge eden til den preussiske konge, og han blev omgående afskediget. Ifølge en »Verzeichnis der vor der obersten Civil-Behörde entlassenen Schullehrer« (som beror i Åbenrå Provstearkiv, skolesager 1812–75, LA, Åbenrå) blev han officielt afskediget den 22. marts 1864 »weil er seine Mitwirkung zur Ausführung der Verordnung vom 19. 2. (Einführung der deutschen Schulsprache) verweigert«. Han rejste nu over til sin broder Thomas, der var lærer på Lolland og fik tilbud om en lærerstilling i Rasted, hvor han vikarierede en kort tid. Som Per Gynt stod han overfor et vigtigt valg.

Skulle han, som brødrene, vælge en tryg og forholdsvis behagelig tilværelse i kongeriget og således undfly den ubehagelige virkelighed ved at gå udenom, eller skulle han lytte til sine idealers og sin hjemstavns kald? Han drog tilbage til Flensborg, men fristelserne til at vige udenom og søge stilling nordpå kom til ham flere gange senere. Heldigvis overvandt G. J. dem:

»Heller vogter ved et led
midt i kampens røre
end et herreliv i fred
mageligt at føre«.

I efteråret 1864 blev han ansat som lærer ved et kursus i Flensborg for større drenge, hovedsagelig fra velhavende hjem. Da dette kursus året efter blev forbudt af de preussiske myndigheder, fik G. J. stilling ved *A. C. Holdts* drengeskole. Holdt, der var dim. fra Tønder 1843, havde tidligere været degn og skolelærer i Lyksborg. Han var et fint menneske og en dygtig skolemand, men de preussiske myndigheder så absolut ikke med vilvilje på hans skole og især dens lærere. Især var G. J. dem en torn i øjet. Han havde været sekretær i den loyale lærerforening for Angel og agiteret ivrigt i denne landsdel for et godt dansk valg i 1867. Dette førte med sig, at preusserne gav Holdt valget imellem at afskedige G. J. inden 24 timer eller få sin skole lukket, og naturligvis tog G. J. så sin afsked. Skolen fik dog kun lov til at eksistere til 1875.

Dermed ophørte G. J.s lærervirksomhed. Men som det siden gik med andre Tønder-seminarister, der ikke huede de preussiske myndigheder: Jens Jessen, Matthias Andresen, Hans Lorenzen, J. H. Schmidt, R. P. Rossen, Nicolaj Svendsen m. fl., blev han tyskerne en *farligere* modstander uden for skolen end som embedsmand. Sammen med overlærer *Monrad* og nogle andre brave flensborgere begyndte han i 1869 at udgive »Flensborg Avis« og blev efterhånden den sydslesvigske danskheds folkekære fører. Han følte dog selv, at han ikke egnede sig så godt til redaktørstolen og pennen som til at færdes mellem mennesker og tale med dem og på den måde knytte dem til den danske sag. Han afstod derfor »Flensborg Avis« til en anden Tønder-seminarist, *Jens Jessen*, der blev redaktør 1882.

G. J.s frodige lune, vennesælhed og store slagfærdighed gjorde ham til en mand rigtig efter flensborgernes ønske, og da han opstilledes som kandidat til rigsdagsvalget 1881, valgtes han derfor ikke blot med de danske stemmer, men sikkert også støttet af mange tyske

arbejdere og adskillige angelbobønder. Da Junggreen, Åbenrå, døde i 1886, valgtes G. J. ind på den ledige plads på rigsdagen af vælgerne i Haderslev og Sønderborg kredsene. Fra 1888 var han ikke blot medlem af den tyske rigsdag, men tillige af den preussiske landdag.

Med stor parlamentarisk dygtighed blev han danskheden en fortrinlig talsmand. I sin lille biografi om ham skriver *P. Lauridsen* (dim. Tønder 1867): »Ligefra den store nordiske kæmpeskikkelse med den sunde latter og det godmodige lune til hans tales kærnefulde og stigende kraft, hvis jævne og klare tanker menigmand forstod, var han en strålende afspejling af dansk folkelighed. I ordets allervideste betydning var han en folkets mand, der gik lige ind i almindelige menneskers usnirklede tænkemåde og vandt dem ved sin retsindige og altbesejrende styrke. De opfattede ham på en særlig umiddelbar måde som en af deres egne – kun i fortættet kraft. Han var den personificerede danskhed i dens bedste form.« Vennen *Georg Brandes* skrev ved hans død: »Han havde egenskaber, som sjældent forenes: han var varm og klog. Han var den rette mand på den rette plads.«

Gustav Johannsens vittighed og slagfærdighed kom ham i høj grad til gode i Berlin. Lige så hans sunde sans for de rette proportioner her i livet. Han forstod at vurdere sine modstandere og sig selv. Takket være sin jovialitet og sit elskværdige væsen fik han knyttet forbindelser til alle sider. Hans anseelse var så enestående, at han kaldtes »Flensborgs ukronede konge«, selv om han efter 1886 var blevet valgt som nordslesvigernes mand.

En modstander, amtsretsråd Jürgensen fra Husum, af gammel hjemmetysk nordslesvigsk slægt, hævdede engang i den preussiske landdag overfor Johannsen, at han, Jürgensen, som født nordslesviger havde større ret til at tale på Nordslesvigs vegne end Johannsen. Denne svarede ham da med sin vante slagfærdighed:

> »Herr Jürgensen ist zwar in Nordschleswig geboren,
> aber für Nordschleswig verloren;
> ich bin nicht in Nordschleswig geboren,
> aber von Nordschleswig erkoren!«

En anden gang stod G. J. bred og mægtig foran rigsdagens talerstol og lyttede til Bismarck. Pludselig var der en spinkel rigsdagsmand, Eduard Lasker, der slog ham let over armen og sagde: »Det store Danmark spærrer jo helt vejen for mig!« Naturligvis gik G. J.

straks til side, bukkede ærbødigt og svarede: »Overfor den svagere misbruger Danmark aldrig sin magt.« Lasker gav ham et håndtryk og sagde bravo og den erfarne rigsdagsmands interesse for den unge kollega var straks vundet og varede ved.

Medens *von Gossler* var kultusminister, kom en ny skolelov, hvorefter der udelukkende skulle undervises på tysk i skolen, bortset fra 4 ugentlige religionstimer på dansk i visse egne. Omtrent samtidig begyndte der en sand mani for at pryde skolerne i Nordslesvig med tyske flagstænger. Under en debat i anledning af skoleloven anbragte G. J. – idet han benyttede sig af navneligheden – en behændig sammenligning mellem de af Gossler rejste skoleflagstænger og den af den strenge østrigske landfoged Gessler rejste stang med hatten, som Wilhelm Tells landsmænd skulle hilse underdanigt på. Det var lige efter at Bismarck var blevet styrtet og havde trukket sig krænket tilbage til sit slot Friedrichsruh. G. J. vidste, at Bismarcks skæbne truede kultusministeren og sluttede derfor sin tale under stormende munterhed med følgende omskrivning af et citat fra Goethes »Wanderers Nachtlied«:

»Warte nur, balde findest auch Du
dein Friedrichsruh!«

En dag gav han sig til at fortælle de tyske parlamentarikere sagn fra Sønderjylland. »I gamle dage,« sagde han med mørk højtidelighed, der tydeligt nok lød kunstig og overdreven, »i gamle dage, da skellene for hver mands ejendom blot var afmærket med pæle, som let kunne flyttes, hændte det ofte, at dårlige naboer prøvede at forøge deres egen jord ved i nattens mulm og mørke at snige sig ud og flytte disse pæle. Men den straf, der ventede dem, var forfærdelig. Efter deres død måtte de flakke hvileløse om, jaget af angst, segnefærdige under byrden af de flyttede pæle – indtil de endelig en gang mødte en from sjæl ,der kunne udtale det forløsende ord ..... Og ved De, mine herrer, hvorledes det lød? For at skaffe den onde samvittighed fred skulle dette ord udtales: Sæt pælene, hvor de stod!«

I Rinkenæs holdt G. J. engang et vælgermøde. Efter talen spurgte mødelederen, om der var nogle af de tilstedeværende, som ønskede ordet. Der var mødt en 4–5 hjemmetyskere, og til alles forundring meldte en af dem sig og motiverede et leve for kejser Wilhelm II. De danske vælgere så spørgende hen på G. J. De ville nødig rejse sig og istemme hyldesten ,men de ville heller ikke gerne anklages for majestætsfornærmelse ved at blive siddende. G. J. rejste sig imidler-

tid, hvorpå de andre gjorde det samme, men straks efter bad G. J. om ordet og sagde: »Der er nu blevet udbragt et leve for Hans Majestæt kejser Wilhelm II. Et sådant leve har jeg godt kunnet være med til, og tyskerne tager fejl, hvis de har ment, at jeg ville være imod det. Når vi dansksindede var lidt sene til at rejse os, så havde det kun sin grund i, at motiveringen ikke rigtig tilfredsstillede os. Jeg vil derfor tillade mig at forbedre denne motivering ved at udtale det håb, at det må lykkes den unge kejser at få fuldført, hvad hans bedstefader har lovet os nordslesvigere, men ikke nåede at få udrettet inden sin død, nemlig gennemførelsen af § 5. Med ønsket om, at dette håb må gå i opfyldelse, opfordrer jeg derfor forsamlingen til endnu en gang at råbe et leve for kejser Wilhelm II!« Nu måtte hjemmetyskerne jo pænt op at stå igen og slutte sig til dette leve, hvis de da ikke ville falde i den grav, de havde prøvet at grave til G. J. og hans vælgere i Rinkenæs.

Arbejdet sled på ham og sygdom lammede hans energi. Da G. J. en dag blev truffet sovende i den store polstrede hjørnesofa i rigsdagens korridor af socialdemokraten Molkenbuhr, slog denne ham blidt på armen og sagde mildt bebrejdende: »Men hr. Johannsen dog! Hvad tager De Dem for!« Gustav Johannsen slog øjnene op og svarede: »Jeg holder partimøde, kære ven, forstyr mig ikke!«

I 1901 døde Gustav Johannsen, 61 år gammel. I sin sygdom og under sine alvorlige lidelser bevarede han sit lyse, frejdige sind, og til det sidste arbejdede han i sin hjemstavns tjeneste.

LITTERATUR OM G. J.:

Biografisk Leksikon bd. XII, s. 21,

Sprogforeningens Almanak 1903, s. 82–87,

Sprogforeningens Almanak 1927, s. 99,

Sprogforeningens Almanak 1941, s. 23,

Alexandra Johannsen i Rørdam: Sønderjylland 1864–1919,

Lausten Thomsen og Nic. Svendsen: Haabets Mænd (1923),

P. Lauridsen: Gustav Johannsen (Dansk Mænd VII),

Jac. Appel: Den danske Højskole II, 1902, s. 34,

Håndbog i det nordslesvigske Spørgsmål, bd. I,

H. Kau: Barndoms- og Ungdomserindringer fra Sønderjylland,

H. P. Hanssen: G. J. som Parlamentariker, 1902 (Særtryk af Sdj. Årb. 1902),

Sønderjyllands Historie (se navne- og sagregister),
H. Rosendal: Træk af Danskhedens Historie i Sønderjylland (1920),
la Cour: Sønderjydske Førere (1934),
Mackeprang: Nordslesvig 1864–1909,
Hans Lund: Gustav Johannsen, i »Sydslesvig gennem Tiderne«, bd. III,
H. P. Hanssen: Fra Kampårene I (1927),
Alexandra Johannsen: G. J.s slægt og barndom (i Sdj. Årb. 1913–14),
Breve fra G. J. til Regenburg (i Sdj. Årb. 1940),
A. B. Thorson: Nordslesvig og Nutidens nationale Kulturopgaver (1903),
H. P. Hansen: Halvhundrede Aar (1930) s. 37–42,
Gudmund Schütte: Sønderjysk Lune (1942), s. 29–31.
A. Svensson: Redaktør J. Jessen I-III.
Laurids Prip: Ungdomserindringer (Gyldendals memoireserie).

T. P. julen 1933. *Af forstanderens julehilsen.*

... Jeg råder til at lytte til det velsignede bud, at Gud har elsket verden således, at han har givet os sin enbårne søn. Vi trænger til gode budskaber, vi nutidsmennesker, til et velsignet bud. Vi er så trykkede af de rædsler, som vi stadig får bud om ude fra den store verden og fra den snævrere, som vi kalder vort folk. Kan hænde, at rædslerne omkring os ikke er flere, end de altid har været, – jeg er tilbøjelig til at mene, at de både er flere og større end før. Men der bringes bud om disse rædsler rigeligere end før gennem aviser, radio og ad andre veje. De tærer på vort livsmod, vor fremgangsvilje. Er der vej fremad? ... Lad os lukke vore øren og vort sind – i hvert fald nu i juletiden – for alle disse rædsler og lukke vore øren op for julens velsignede budskab!

Men jeg råder til noget, der går dybere endnu. Jeg råder til at åbne hjertet for dette bud. Vel er det velsignet i sig selv, men det bliver ikke velsignet for mig, hvis det ikke får indgang i mit hjerte ...

E. Albeck.

Tøndringer i Sydslesvig

Hermed bringes en liste over Tønder-dimittender, der har eller har haft deres gerning syd for grænsen under de skiftende politiske vilkår. Listen omfatter dels loyale og kongetro lærere fra tiden indtil 1864 i den danske stats tjeneste, dels lærere, der forsøgte at virke efter 1864, og om hvem det vides, at de var danske af sind, dels lærere, som var tysksindede eller neutrale, men som virkede i den danske kommuneskole i Flensborg og endelig naturligvis lærere, som drog til Sydslesvig udelukkende med den hensigt at gøre et stykke dansk skolearbejde. Blandt dimittenderne er der enkelte, som ikke fik megen anvendelse for deres lærereksamen, men som tog et andet vigtigt folkeligt arbejde op.

1809 *Edleff Petersen,* f. i Ulebøl, Nibøl sogn, † 1851 i Flensborg. Lærer og senere institutbestyrer i Flensborg 1811–51.

1812 *Hans Christian Ebsen,* f. 10. 12. 1791 i Risum, Sydtønder amt, † 3. 10. 1867 i Flensborg. Lærer i Jørgensby ved Flensborg 1821–64. »Dansksindet og kongetro. Virkede med forældrenes billigelse for at fremme undervisningen i det danske sprog.«

1814 *Johan Jessen Schmidt,* f. 20. 3. 1789 i Åstrup, Haderslev amt, † 1856. Lærer i Karlum 1826–41, derefter i Tinglev til 1856.
Sønnen, *Jes Nielsen Schmidt* (1827–52), som også havde gået på Tønder sem., blev lærer ved domskolen i Slesvig 1850, men døde 1. 9. 1852. Han skrev om Urnehovedegnens historie og det topografiske værk »Slesvig Land og Folk«.

1816 *Detlef Nikolaus Marxen,* f. 21. 11. 1794 i Marne, Sdr. Ditmarsken, † 31. 1. 1881. Lærer i Flensborg 1816–70.

1817 *Hans Nicolaus Schmidt,* f. 6. 1. 1796 i Flensborg, † 1888. Lærer i Flensborg 1827–64.

1824 *Heinrich Peter Anton Schumann,* f. 11. 8. 1802 i Slesvig, † 1878. Lærer i Læk 1826–34, i Flensborg 1834–73. Overlærer og Danebrogsmand 1829.

1829 *Peter Paulsen,* f. 24. 6. 1807 i Bønstrup, Angel. Degn og lærer i Satrup, Angel 1841–72.

1831 *Johann Heinrich Nissen,* f. 22. 3. 1808 i Frederiksstad, † 24. 2. 1876 i Egernførde. Lærer og kantor i Tønder 1834–55. Seminarielærer i Egernførde 1857–76. Deltog ikke i oprøret.

1832 *Jesper Lorenzen,* f. 15. 2. 1811 i Svejstrup, Skanderborg amt, † 13. 3. 1882 i Tinglev. Lærer i Nibøl 1834–37, lærer og degn i Ladelund, Sydtønder amt 1837–56.

1838 *Peter Christian Jørgensen,* f. 8. 8. 1814 i Vyk, Før, † 12. 9. 1894. Lærer i Flensborg 1845–64.

1838 *Hans Peter Hansen Grünfeld,* f. 6. 9. 1813 på Kegnæs, Als, † 9. 11. 1893 i Slesvig. Lærer i Slesvig 1838–40, ved Slesvig domskole 1844–79, overlærer s. st. fra 1874. Udgav skolebøger i regning, aritmetik og hjemstavnsgeografi. Navnet efter Grønmark på Kegnæs.

1842 *Friedrich Nissen,* f. 1. 2. 1820 i Frederiksstad, † 28. 5. 1884 i Flensborg. Lærer ved Marie friskole i Flensborg 1847–49, lærer i Bredsted og igen Flensborg 1853–84. »Deltog ikke i oprøret ,men forholdt sig loyal«.

1842 *Heinrich Christian Abraham Schnack,* f. 30. 1. 1817, † 1903. Hjælpelærer ved Sct. Nicolaj hovedskole i Flensborg 1842–48, lærer ved latin- og realskolen 1848–64.

1843 *Carl Frederik Carlsen,* f. 29. 12. 1819 i Sønderborg, † 1885. Underlærer i Slesvig 1843–44 ,hjælpelærer i Brebøl 1844–51, hjælpelærer i Rantum og siden lærer og degn i Tårsted, Angel.

1843 *Dycke Theodor Diedrichsen,* f. 12. 5. 1820 i Emmelsbøl, † 30. 6. 1897. Lærer i Flensborg 1859–87.

1843 *Andreas Christian Holdt,* f. 29. 1. 1821 i Hjardelund, Medelby sogn, Syndtønder amt, † 1890. Lærer i Flensborg 1845–47, lærer i Keldbæk, Tornskov og Langsted 1847–49, lærer og degn i Vanderup 1849–51, lærer og organist i Lyksborg 1851–64. Afskediget af preusserne. Leder af den danske drengerealskole i Flensborg fra 1864 til dens lukning af preusserne i 1875. Har skrevet Flensborgs historie og redigeret »Nordslesvigsk Søndagsblad«.

1843 *Detlef Christian Riis,* f. 23. 12. 1819 i Rømet, Toftlund s., † 1908 i Svendborg. Lærer i Stadum ved Læk 1844–46, efter nogle års virksomhed i Burkal og Åbenrå igen til Sydslesvig, nemlig som skrive- og regnemester ved Vor Frue sogns drengeskole 1854–70, førstelærer 1870–74, fl. ved Vor Frue sogns pigeskole 1874–89.

1844 *Carsten Jacob Clausen,* f. 3. 3. 1822 i Oksbøl, Als. Lærer i Dollerup, Angel 1851–60 ,lærer og organist i Bøl, Angel 1860–64.

1845 *Lorenz Duus,* f. 8. 9. 1822 i Lille Volstrup, Solt sogn, † 29. 9. 1904 i Flensborg. Hjælpelærer i Munkbrarup, lærer i Skovbøl, St. Vi sogn 1845–51, degn og lærer i Siversted 1851–58, i Flensborg 1858–89.

1847 *Bendix Clausen,* f. 13. 12. 1825 i Sønderborg. Lærer i Tarp, Oversø s. 1861–64.

1848 *Andreas Feddersen,* f. 1825 i Bargum, Husum amt, † 31. 1. 1893. Lærer i Enge og Borby, lærer ved latin- og realskolen i Helsingør 1852–57, lærer v. latin- og realskolen i Flensborg 1857–64.

1850 *Lorenz August Klein,* f. 21. 2. 1829 i Ketting, Als, † 1858. Hjælpelærer i Flensborg 1850–58, lærer i Oldersbæk ved Mildsted 1853–58.

1861 *Christian Jensen Haue,* f. 21. 3. 1838 i Hoptrup, † 24. 1. 1913. Lærer og kantor i Munkbrarup 1861.

1861 *Christian Raffenberg Levit,* f. 15. 4. 1837 i Flensborg, † 25. 6. 1903. Lærer v. Johannes-skolen i Flensborg 1861–63, lærer v. den danske afd. af døvstummeskolen i Slesvig 1863–1903. Forærede sit store fagbibliotek til døvstummeskolen i Fredericia.

1861 *Hans Nicolai Nommensen,* f. 7. 12. 1838 i Vejgård, Fartoft s. Hjælpelærer i Dagebøl og Langstoft, lærer ved Vor Frue skole i Flensborg 1861–64.

1861 *Christian Kallesen Paulsen,* f. 13. 1.. 1838 i Lille Emmerske, † 3. 6. 1928. Lærer i Agtrup v. Læk 1861–67.

1862 *Christian Paulsen Hansen,* f. 11. 4. 1831 i Rens. Lærer i Ophusum 1862–63.

1862 *Knud Nielsen Timmermann,* f. 12. 7. 1832 i Langetved, Skrave s. Lærer v. Jørgensby skole v. Flensborg 1863–64, siden dansk privatlærer i Hønsnap.

1862 *Nis Nissen,* f. 7. 3. 1841 i Sottrup, Sundeved, † 10. 4. 1888 i Dybbøl. Lærer v. den danske skole i Flensborg 1863–71, fra 1867 som fl. s. st. og degn v. den danske Helligåndskirke. Senere degn i Dybbøl.

1863 *Hans Bendix Hansen,* f. 4. 1. 1843 i Frøslev, Hanved s., † 13. 10. 1875 i Flensborg. Lærer v. den danske afd. af døvstummeskolen i Slesvig 1863–64. Skrev sønderjyske fortællinger og skuespil.

1863 *Hans Peter Henriksen,* f. 24. 9. 1842 i Janneby, Jørl s., † 1923. Lærer i Gelting 1863–64. Drog derefter til kongeriget. Danebrogsmand 29. 10. 1900.

1863 *Jens Peter Jensen,* f. 13. 12. 1840 i Rens. Hjælpelærer i Sdr. Løgum, siden viceinspektør i København.

1863 *Lorents Boisen Petersen,* f. 3. 5. 1840 i Lund, Burkal s. Substitut i Eggebæk 1863–64, siden lærer på Tunø.

1863 *Christian Thomsen,* f. 1840 i Lille Solt. Lærer i Flensborg 1863–66, lærer i Lyngvrå, St. Vi 1866–68.

1873 *Mauritz Daniel Simonsen,* f. 17. 4. 1852 i Branderup, † 9. 12. 1946 i Flensborg. Rektor v. den danske kommuneskole i Flensborg 1920–21. Forretningsfører for Flensborghus Bogsamling, medl. af det danske biblioteksudvalg i Flensborg.

1874 *Jens Jessen,* f. 5. 2. 1854 i Toghale, Møgeltønder s., † 22. 7. 1906. Først lærer i Sdr. Sejerslev, Broager, Tønder og Haderslev. Fra 1882 redaktør af »Flensborg Avis«, som dengang var ene om at virke som dansk skolemester i Sønderjylland, fra 1883 var Jessen tillige

udgiver. Gjorde bladet til landsdelens førende, de danske forposters og de truede egnes blad. Stiftede 1905 Kirkeligt Samfund for Flensborg og Omegn. Rigsdagsmand i Berlin 1902–06. Ofte fængslet, tilbragte over 4 år af sit liv i preussiske fængsler. Udgiver af en ABC, en sangbog og den geografisk-historiske hjemstavnsbog »Mellem Østersø og Vesterhav« (1887).

1874 *Peter Petersen Paulsen,* f. 27. 5. 1853 i Tandslet, Als, † 8. 6. 1938 i Flensborg. Kommunelærer i Flensborg, kordegn og organist v. den danske Helligåndskirke, medl. af det danske menighedsråd og medl. af bestyrelsen for Kirkeligt Samfund, Flensborg.

1880 *Peter Thomsen,* f. 30. 5. 1860 i Skelde, Broager s., † 12. 3. 1922 i Flensborg. Efter lærervirksomhed på Sundeved og Als blev han kasserer ved Folkebanken i Flensborg for at undgå tvangsforflyttelse, virkede som sådan 1891–1903, derefter direktør 1903–22, næstfm. for Kirkeligt Samfund, 1905–12 fm. for samme, 1912–21 medl. af vælgerforeningens tilsynsråd, dansk kandidat v. rigsdags- og landdagsvalg, næstfm. for den danske borgerforening, medl. af provstisynoden m. m.

1880 *Rasmus Peter Rossen,* f. 19. 3. 1858 i Holbøl, † 15. 6. 1928 i Tønder. Medarbejder v. »Flensborg Avis« 1884–1901, formand for den danske forening Ydun i Flensborg, redaktør af »Nordslesvigsk Søndagsblad 1889–1901. Senere bankdirektør i Tønder.

1884 *Franz Emil Jakob Ferdinand Arps,* f. 30. 10. 1862 i Flensborg, † 1. 2. 1945 i København. Lærer ved Flensborg komm. skolevæsen 1884–1920. Inspektør ved Duborgskolen 1921–31. Ledende frimurer.

1898 *Peter Petersen Smith,* f. 11. 1. 1877 i Visby, Tønder amt. Lærer v. den danske skole i Jørgensby, Flensborg 1948–50.

1900 *Bruno Hermann Bensch,* f. 21. 3. 1880 i Slesvig, † 28. 2. 1951 i Flensborg. Lærer v. den danske kommuneskole, senere privatskole i Jørgensby, Flensborg 1948–51.

1904 *Bernhard Caspersen,* f. 2. 4. 1883 i Klovtoft, Hellevad s. Efter sin pensionering timelærer ved de danske privatskoler i Flensborg 1948–53.

1905 *Christian Eduard Johannsen,* f. 11. 6. 1884 i Tinglev. Leder af kommuneskole 1945. Viceskoleinspektør ved den danske privatskole Frederikshøj, Flensborg 1947–54.

1905 *Jacob Knudsen Madsen,* f. 29. 3. 1882 i Stemmild, Burkal s., † 3. 10. 1953 i Rensborg. Lærer v. Ansgar-skolen i Slesvig 1948–50, v. den danske skole i Rensborg 1950–53. Stiftet Sydslesvigsk Forening i Rensborg. Medl. af best. for Ejder-Selskabet 1950–53, leder af Rensborg hjemstavnsmuseum.

1906 *Ador Burgwald,* f. 27. 3. 1881 i Klægsbøl, Sydtønder amt. Lærer v. den dansk kommuneskole i Flensborg 1920–21, overlærer s. st.

1907 *Heinrich Hansen,* f. 10. 4. 1886 i Nordborg. Skoleinspektør v. den danske skole på Friserbjerget i Flensborg 1947–51.

1907 *Fritz Ihm,* f. på Nordstrand 24. 4. 1887. Leder af den danske hjælpeskole i Flensborg 1947–52.

1907 *Hugo Schmidt,* f. 16. 11. 1885 i Flensborg, † s. st. 24. 1. 1954. Lærer v. den danske skole på Frederikshøj i Flensborg 1948–53.

1908 *Nis Albrecht Johannsen,* f. 11. 3. 1885 i Dedsbøl, Sydtønder amt, skoleråd i Sydtønder amt 1945–46, i Flensborg 1946–47. Stillede sig som privatmand til rådighed m. h. t. tyskundervisningen ved de danske skoler. Ivrig forkæmper for frisisk kultur og for brobygning mellem denne og dansk-nordisk kultur. Frisisk sprog- og folkelivsforsker.

1919 *Karl Nielsen Bock,* f. 30. 9. 1897 i Skast, Tønder amt. Dr. phil. Lærer v. Duborgskolen i Flensborg 1926–32. Skrevet adskillige afhandlinger om sprogforholdene i Sydslesvig. (Se KRAK).

1919 *Emil Lorenzen,* f. 23. 11. 1896 i Flensborg. Lærer v. de danske kommuneskoler i Flensborg 1947–50, overlærer s. st. 50–51, viceskoleinspektør fra 1951.

1919 *Peter Tüxen,* f. 15. 10. 1899 i Gammellund, Slesvig. Lærer v. den danske kommuneskole i Slesvig 1948–49.

1920 *Bernhard Ingwersen,* f. 20. 6. 1899 i Tønder. Lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1921–

1921 *Peter Andersen Callesen,* f. 9. 10. 1900 i Tønder. Lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1921–

1923 *Amalie Rattenborg* g. Hersbøll, f. 13. 6. 1898 i Haderslev. Lærerinde ved Duborgskolen i Flensborg 1923–26, i Jaruplund 1926–32, i Harreslev 1946, overlærer s. st. 1948.

1924 *Niels Peter Jungersen,* f. 31. 5. 1901. Viceskoleinspektør v. Gottorpskolen i Slesvig 1952–

1924 *Svend Aage Nielsen,* f. 26. 7. 1898. Lærer v. Duborgskolen 1924–26.

1924 *Rudolf (Hansen) Thorling,* f. 26. 10. 1897. Vandrelærer i Sydslesvig 1920–21.

1926 *Jørgen Damkjær Poulsen,* f. 4. 3. 1902. Vandrelærer 1933–34, lærer v. Ansgarskolen i Slesvig 1934–35, lærer i Tarup 1935–49.

1927 *Hans Jørgen Meng,* f. 19. 7. 1901, † 15. 2. 1954. Lærer i Harreslevmark, på Duborgskolen og i Jaruplund, enelærer i Harreslev 1929–31, lærer v. Duborgskolen 1931–45, indkaldt til militærtjeneste 1939–45, skoleinspektør ved Friserbjergskolen 1945–48, viceskoledirektør 1948–54.

1929 *Niels Bøgh Andersen,* f. 21. 7. 1908. Lærer i Harreslevmark 1931–35, indkaldt til militærtjeneste, skoleinspektør v. den danske skole Frederikshøj, Flensborg 1946–54, forstander for højskolen i Jaruplund fra 1954. (Se iøvrigt årsskriftet 1954, s. 60).

1929 *Hans Peter Eskildsen,* f. 19. 12. 1905. Lærer v. Duborgskolen 1929–32, lærer v. Ansgarskolen i Slesvig 1932–33, lærer i Jaruplund 1933–46, skoleleder i Læk 1946–48.

1930 *Hans Tønnsen,* f. 24. 2. 1904. Lærer v. Duborgskolen 1931–32, lærer i Jaruplund 1932–33, lærer v. Flensborg danske kommuneskole 1933–45, indkaldt til militærtjeneste, lærer i Brebøl 1945–48, førstelærer i Satrup 1948–51, lærer i Flensborg siden 1951, overlærer.

1931 *Jørgen Andresen,* f. 25. 12. 1909. Leder af den danske skole i Lyksborg 1946–47.

1931 *Andreas Jessen Lindholm,* f. 15. 8. 1910. Lærer i Risum 1950, førstelærer i Tolk 195–.

1932 *Holger Michelsen,* f. 29. 4. 1908. Lærer v. Ansgarskolen i Slesvig 1945–46.

1932 *Ellen Petersen* g. Tønnsen, f. 2. 11. 1910. Lærerinde forskellige steder i Sydslesvig, siden 1951 ved skolen i Skolegyde, Flensborg.

1933 *Herman Tychsen,* f. 16. 2. 1911. Vikar v. skolen på Harreslevmark 1933–34, lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1935–40, indkaldt til militærtjeneste. Fra 1946 skoleinspektør v. den danske skole i Jørgensby, Flensborg. Fm. for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger 1946–53, fm. for Sydslesvigsk Forening.

1935 *Christian Harck,* f. 22. 5. 1914. Lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1936–39. Indkaldt til militærtjeneste. Lærer v. Duborgskolen 1946– , skoleinspektør ved Frederikshøjskolen siden 19 .

1935 *Christian Stenz,* f. 14. 11. 1909. Lærer i Ladelund 1936–41, lærer i Vesby 1945–49, viceskoleinspektør v. Chr. Paulsenskolen 1949–57.

1936 *Børge Borgå,* f. 27. 2. 1912. Lærer v. Duborgskolen 1945–

1936 *Arne Hou,* f. 3. 7. 1912. Lærer i Ellehoved 1946–48, fl. i Humptrup siden 1948.

1937 *Nikolaj Büchert,* f. 25. 3. 1913. Lærer v. den danske kommuneskole 1937–46, indkaldt til militærtjeneste, førstelærer i Husby siden 1946.

1937 *Annette Jepsen,* f. 2. 10. 1914. Lærerinde v. den danske kommuneskole i Flensborg 1947–.

1937 *Walther Lorenzen,* f. 21. 2. 1915. Lærer i Tønning 1946– , v. Kaj Munkskolen i Kappel , v. Ejderskolen i Rensborg siden , v. Chr. Paulsenskolen i Flensborg.

1937 *Ingeborg Nielsen* g. Stenz, f. 10. 8. 1914. Lærerinde i Ladelund 1936–41, i Vesby 1946–48, skoleleder i Medelby 1948–49, v. Gustav Johannsenskolen i Flensborg 1949–57.

1938 *Laurids Enevoldsen,* f. 25. 12. 1913. Lærer v. Ansgarskolen i Slesvig 1939–

1938 *Jens Lampe,* f. 1. 5. 1917. Enelærer i Gulde, Angel, 1951–53.

1938 *Andreas Wilhelm Petersen,* f. 4. 8. 1913. Elev fra Duborgskolen. Efter konfirmationen i købmandslære. Eksamen fra den jyske handelshøjskole. Bestemte sig under et »8 dages ophold på højskole« i Danmark til at ville være lærer. Gift m. Signe Henriksen (40). Lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1938–40. Indkaldt til militærtjeneste. Faldet under krigen i Rusland 19. 2. 1942. Tog

virksomt del i det danske ungdomsarbejde syd for grænsen. Tropsfører i Det Danske Spejderkorps.

1939 *Johannes Fink,* f. 18. 7. 1915. Førstelærer i Valsbøl 1945–59.

1940 *Laust Boysen,* f. 2. 8. 1915. Førstelærer i Arnæs 1946–58.

1940 *Signe Henriksen* g. Petersen, f. 11. 2. 1917. Lærerinde v. den danske kommuneskole i Flensborg 1941–44, siden 1944 lærerinde v. Duborgskolen.

1941 *Jørgen Peter Jørgensen,* f. 14. 4. 1919. Lærer v. den danske kommuneskole i Flensborg 1946– , v. Friserbjergskolen , viceinspektør v. Jes Kruseskolen i Egernførde –1959.

1942 *Erika Nissen* g. Schmidt Nielsen, f. 30. 9. 1918. Lærerinde i Nibøl 1946–55.

1943 *Else Fonager* g. Christensen, f. 26. 2. 1921. Lærerinde i Frederiksstad 1946–47, i Jørgensby 1947–51, v. Chr. Paulsenskolen siden 1951.

1943 *Niels Valdemar Haugaard Jensen,* f. 10. 12. 1914. Lærer i Bramsted 1946–50.

1943 *Thomas Svendsen,* f. 26. 4. 1920. Lærer i Nibøl 1947–48, førstelærer i Brebøl 1948–1952, skoleleder i Vesterland på Sild siden 1952.

1944 *Dorothea Büchert,* f. 6. 1. 1923. Lærerinde v. Duborgskolen og Gustav Johannsenskolen i Flensborg.

1944 *Elisabeth Hansen* g. Christiansen, f. 30. 9. 1919. Lærerinde v. Gustav Johannsenskolen i Flensborg.

1944 *Povl Bavngaard Jensen,* f. 28. 10. Førstelærer i Skovbøl.

1944 *Nielsine Skov* g. Jessen, f. 24. 4. 1917. Lærerinde v. skolen i Lyksborggade, Flensborg.

1944 *Regnar Ommen,* f. 18. 4. 1922. Lærer i Harreslev.

1945 *Niels Andersen,* f. 31. 12. 1914. Lærer i Harreslevmark 1946, i Ny Bjernt 1946–54.

1945 *Astrid Hillersborg,* f. 5. 6. 1920. Lærerinde v. Ansgarskolen i Slesvig 1946–50.

1945 *Grethe Jespersen,* f. 10. 1. 1923. Lærerinde v. den danske skole i Jørgensby, Flensborg 1947–54.

1945 *Else Madsen,* f. 31. 1. 1923. Lærerinde i Karlum-Tinningsted 1946–56.

1945 *Gunner Oxe Pedersen,* f. 26. 11. 1922. Lærer i Egernførde 1951–54.

1946 *Johannes Holdt,* f. 3. 10. 1917. Lærer i Aventoft 1946–47, i Ladelund 1947–51, førstelærer i Satrup 1951–56.

1946 *Anker Pedersen,* f. 23. 4. 1921, † 21. 9. 1950. Lærer i Læk 1946–50.

1946 *Tove Liengaard*

1947 *Maria Ruth Krogh* g. Larsen, f. 5. 4. 1921 i Sønderborg. Lærerinde v. Duborgskolen og Chr. Paulsenskolen i Flensborg 1947–52.

1947 *Hans Peter Larsen,* f. 20. 9. 1923 i Ikast, Ringkøbing amt. Lærer v. Duborgskolen og Chr. Paulsenskolen i Flensborg 1947–53.

1947 *Aage Christian Rasmussen,* f. 10. 10. 1923 i Egen på Als. Lærer i Sørup, Sdr. Brarup og Kejtum 1948–51, lærer i Rensborg 1955–56.

1947 *Helmer Schultz,* f. 25. 2. 1923 i Rødding, Haderslev amt. Lærer i Lindholm, Karby og v. Friserbjergskolen i Flensborg 1948–50.

1948 *Claudius Christiansen*

1948 *Gudrun Hellesøe* g. Søgaard-Jørgensen, f. 18. 2. 1821 i Christiansfeld. Lærerinde ved Nørreportskolen i Flensborg 1948–51.

1948 *Aase Rattenborg,* f. 7. 5. 1925 i Døstrup, Tønder amt. Lærerinde v. Friserbjergskolen i Flensborg 1948–51.

1949 *Sigrid Müller.* Lærerinde v. Friserbjergskolen i Flensborg.

1950 *Jørn Hove Thomsen.* Lærer v. skolen i Lyksborggade, Flensborg.

1950 *Inger Brogaard,* f. 14. 3. 1921 i Herslev, Vejle amt. Lærerinde i Gelting 1950–51, ved Jørgensbyskolen i Flensborg 1951–

1950 *Aase Mandøe* g. Thomsen. Lærerinde v. skolen i Lyksborggade, Flensborg.

1950 *Dagny Rindom Andersen.*

1950 *Holger Bundgaard,* f. 12. 10. 1926 i Haderup, Ringkøbing amt. Lærer i Frederiksstad 1950–57.

1950 *Laue Nissen,* f. 23. 7. 1926 i Løjtkirkeby, Åbenrå amt. Lærer v. Jørgensbyskolen i Flensborg 1950–55.

1950 *Ruth Pedersen,* f. 1. 10. 1920 i Tilst, Århus amt. Lærerinde v. skolen i Nibøl 1950–53.

1950 *Peter Jørgensen,* f. 24. 3. 1929 i Ketting, Als. Lærer i Sdr. Brarup 1950–53.

1950 *Johannes Stephensen,* f. 7. 2. 1926 i Rær, Thisted amt. Lærer i Vesterland, Gottorpskolen, Slesvig og Flensborg 1950–52, lærer i Rensborg 1952–55.

1951 *Leonora Bøgen,* f. 25. 2. 1926 i Hvidding, Tønder amt. Lærerinde i Mårkær-Østerskov, Tønning og Læk 1951–57.

1951 *Aage Fisker,* f. 19. 7. 1929 i Egeslevmagle, Sjælland. Lærer i Sdr. Brarup og Kappel 1952–54.

1951 *Dorthea Krogh* g. Pedersen, f. 28. 8. 1928 i Sønderborg. Lærerinde i Langballe 1951–52, i Kappel 1952–57.

1951 *Svend Riis Rasmussen,* f. 24. 6. 1923 i Gestelev, Fyn. Lærer v. skolen på Frederiksberg, Slesvig 1951–52.

1952 *Sigfred Andresen.* Lærer i Sct. Peter, Ejdersted.

1952 *Anne-Marie Petersen,* f. 1. 4. 1923 i Flensborg. Hjælpelærerinde v. Duborgskolen, lærerinde i Langbjerg, Frederiksstad og v. Frederikshøjskolen i Flensborg.

1952 *Ebba Schütt* g. Wang, f. 11. 9. 1929 i Flensborg. Lærerinde i Harreslev 1952–54.

1953 *Tove Agger,* f. 24. 7. 1928 i Rom, Ringkøbing amt. Lærerinde v. skolen i Frederikshøj, Flensborg 1953–55.

1953 *Sven Ernebjerg Tygesen,* f. 13. 2. 1932. Vikar i Vesterland 1953.

1953 *Dagny Rindom,* f. 9. 7. 1926 i Borris, Ringkøbing Amt. Lærerinde i Bredsted 1950–51.

1955 *Jørgen Hedegaard Eriksen,* lærer i Nibøl.

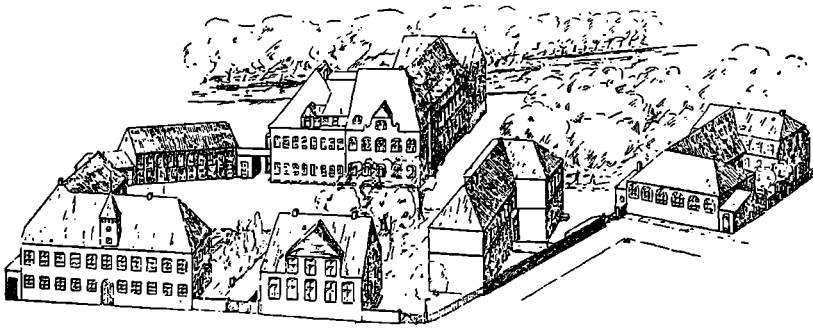

Året rundt...

13. september:
Seminariet deltager i det sydjydske idrætsstævne i Ribe.

25. september:
Pastor Alfred Nielsen taler på seminariet om forholdene i den nære Orient.

23.–26. september:
Rektor Kårstad og frue fra Volda seminarium besøger Tønder seminarium.

29. september:
Oplæsning på statsskolen for statsskolens og seminariets elever af Ibsens »Brand« ved Svend Fridberg.

3. oktober:
Foredrag med lysbilleder af seminarieforstander Per Mogens Hansen om »Mennesketyper«.

7. november:
Højskoleforstander Johs. Rosendal taler om »Idéen i Karen Blixens forfatterskab«.

15.–16. november:
Praktiklærerforeningens sydjysk-fynske kreds holder møde på seminariet.

15. november:
Seminariets 3. klasse opfører Jules Romain's »Dr. Knock«. Derefter fest med bal i elevforeningen.

21. november:
Pastor Holm Nielsen taler i elevforeningen om Dødehavsrullerne.

26. november:
Professor Hal Koch taler på seminariet om »Skabelsesberetningen«.

5. december:
Oplæsning i elevforeningen ved forfatteren Hans Kirk.

20. december:
Juleafslutning med julekoncert i Kristkirken under direktion af hr. M. Sand med optræden af seminariets kor og orkester og med hr. organist Melbye, fru Nissen og fru Karen Land som solister. Derefter afslutning på seminariet.

16. januar:
Foredrag i elevforeningen af overlæge, dr. med. Ib Ostenfeld om »Individ og Samfund«.

29. januar:
Foredrag i elevforeningen ved redaktør Hans Rütting om »Den tyske ungdom i støbeskeen«.

10. februar:
Hr. Rasmus Bjørgmose, Bredsted, viser Grønlandsfilm ved møde i elevforeningen.

14. februar:
Fastelavnsfest i elevforeningen med maskebal og »Historisk Rendezvous« ved studenterklassen.

2.–14. marts:
Lektor Tor Bergane fra Kristianssand seminarium besøger Tønder seminarium som gæstelærer, medens samtidig seminarielærer Arne Langkilde besøger Kristianssand seminarium som gæstelærer.

6. marts:
Højskolelærer Richard Andersen taler i elevforeningen om Saint Exupéry.

2.–14. marts:
Vandreudstilling på seminariet af norsk kunst fra I. C. Dahl til Edv. Munck.

9. marts:
Foredrag med lysbilleder i elevforeningen ved lektor Bergane om »Telemarken, et centrum for kunst og digtning«.

13. marts:
Musikaften i elevforeningen, »Klassisk og jazzisk« ved Børge Roger Henrichsen.

3. april:
Pastor Parman fra Slesvig taler i elevforeningen om »Tidehverv ved grænsen«.

10. april:
Pastor Kvist, Varde, taler i elevforeningen over emnet: »Kan man gøre for, at man er, som man er«.

5. og 6. maj:
Musikfest ved seminariets kor og orkester under ledelse af hr. M. K. Sand.

20. juni:
Dimissionsfest.

T. P. 1936. *Af »Den nye seminarieordning og elevforeningen«.*

Den gamle seminarieordning havde vist nok mange fordele frem for den ny af 1931, blandt andre den, at arbejdet på seminariet gik roligt og støt. Man vidste, *hvad* der skulle nås, og *hvordan* det skulle nås, og derefter havde man at rette sig. Derfor kunne elever af den gamle ordning stundom få tid til at pleje andre og gode interesser, i første række elevforeningen.

Under den nye ordning har disse forhold ændret sig en del. Erfaringen har vist, at den ny lov har ført et så vidtfavnende kaos med sig, at eleverne og vel også seminarielærerne har befundet sig i en vedvarende uro. Jeg skal ikke berøre dette nærmere, men kun nøjes med at konstatere, at det havde en vanrøgtelse af elevforeningen til følge: ingen havde overhovedet tid til at spekulere på den store betydning af dennes gode trivsel ...

Af øvelsesskolens dagbog

26. september 57: Det årlige skoleidrætsstævne.

25.–27. oktober 57: Forældredag. Adskillige forældre fulgte skolens indbydelse til at overvære undervisningen i de forskellige klasser. I forbindelse med forældredagene afholdtes en pædagogisk udstilling, som var særdeles godt besøgt. Det årlige forældremøde holdtes i tilknytning hertil.

19.–20. marts 58: Skolefest. 8. klasse opførte overlærer R. P. Sørensens »atomkomedie« »Naturlig Vis«.

29. april 58: 7. klasses Københavnstur med skoleinspektør Erling Brahm og lærerinde frk. Bodil Steffensen.

21. maj – 3. juni 58: 8. klassernes lejrskole på »Poppelgården«, Rømø. 8a's lejrskole lededes af overlærer Erik Larsen og lærerinde frk. C. Matthiessen, 8b's af skoleinspektør Erling Brahm og lærerinde frk. Emma Steffensen. I forbindelse med lejrskolen optoges reportager fra marsken under ledelse af cand. mag. Kingo Jacobsen, fra Nationalmuseets Kommandørgård under ledelse af seminarielektor mag. Schoubye og fra Havsande under ledelse af bestyrer Peter Petersen. Disse reportager udsendtes i radioen i foråret 1959.

24. september 58: Det årlige skoleidrætsstævne søgtes gennemført, men druknede i regn.

18.–21. november 58: Forældredage, hvor mange forældre gav møde. Den 20. afholdtes forældremøde: »Omkring den nye skolelov«, hvor skoleinspektøren omtalte muligheder og problemer under skoleloven.

22.–23. april 59: Skolefest. 6.–8. klasse fremførte »Billeder fra folkevisens verden«, 3.–5. klasse »Året rundt«.

25.–28. maj 59: 7. klasses Københavnstur med overlærer Poul Larsen og overlærer Lisbeth Matthiesen.

26. maj – 1. juni 59: 8b på lejrskole på »Christianslyst« i Angel under ledelse af overlærer G. Møller og lærerinde frk. C. Matthiessen.

6.–12. juni 59: 8a på lejrskole på Bornholm under ledelse af overlærer N. J. Thiim og lærerinde fru E. Aalykke.

Seminariets og øvelsesskolens lærere

Fastansatte lærere:

Asger Nyholm, dr. theol., seminarierektor.

Laur. B. Adolphsen, seminarielektor. Boe Boisen, seminarielektor. Inger Enemark, seminarielektor. Frede Hansen, seminarielektor. Arne Langkilde, seminarielektor. Horst Meesenburg, seminarieadjunkt. M. K. Sand, seminarieadjunkt. Sigurd Schoubye, seminarielektor. Christine Sørensen, seminarieadjunkt.

Timelærere:

Amtsskolekonsulent S. C. Brejl. Adjunkt Kjeld Ejrnæs. Adjunkt K. Fanø. Fru Karen Land. Organist Mogens Melbye.

Erling Brahm, skoleinspektør.

Dorte Ahring, lærer. Hermann Ahring, lærer. Carsten Eskildsen, lærer. H. C. Hansen, lærer. Otto Helkiær, viceinspektør. Hans Henriksen, lærer. Kirsten Horsbøl, overlærer. Anni Knudsen, timelærer. Erik Larsen, overlærer. Poul Larsen, overlærer. Lisbeth Matthiesen, overlærer. Esther Marie Schmidt, lærer. Svend Arne Schmidt, lærer. særkonsulent. Gottfred Møller, overlærer. Margrethe Nissen, overlærer. Helmer Petersen, lærer. Birgitte Sand, lærer. Kristian Sand, overlærer. Esther Marie Schmidt, lærer. Svend Arne Schmidt, lærer. N. J. Thiim, overlærer. Else Marie Thomsen, lærer. Niels B. Thomsen, lærer. Else Aalykke, lærer. L. E. Aalykke, overlærer.

Vikarer:

Annette Krall-Jensen. Irmgard Tegewaldt.

T. P. 1934. *Af »Udtørrer skolen børnenes sjæleliv?«*

... Kunsten er for alle, men ikke alle ved det. Kunsten er – så sandt den er udtryk for det menneskelige – ikke alene for de »udvalgte«, men for alle, der blot vil åbne deres sind for den ...

Mange vil mene, at et fag som sløjd ikke har stor berettigelse i skolen. Nej, det har overhovedet ingen berettigelse. Det være evig fastslået. (Selvfølgelig har papir- og lersløjd en vis berettigelse i de to første klasser, men så heller ikke mere ...

Stadig pakker lærere i massevis kufferten for med strakt fod og oprejst pande at forlade hustru og børn og begive sig på vej til den undervirkende kilde – Askov sløjdskole. Der er ingen tvivl om, at han her lever »Et jævnt og muntert, virksomt liv«, og i løbet af ret kort tid udvikler sig til en ret kraftig spire. Alt liv har sin udvikling. Sløjdkursuset er endt, og han er nu blevet til en »vandrende pind«, der i forvejen har sendt en kasse hjem, fyldt med »sand oplysning«, d. v. s. tryllepinde, blomsterpinde o. s. v. Og nu skal så »jordklimpefolket« nyde åndens frugter. Nu skal der ske noget, nu skal arbejdsglæden og det glade barnesmil ordentlig kaldes frem, nu skal der laves udstillinger. – Når så Peters skoletid er endt, så cykler han hjem med bagagebæreren fyldt med træarbejde og hjertet med spåner.

På samme måde stormer lærerinderne sammen for at drøfte kartoffelkogningens og saucens psykologi. Kunne ikke pigerne lære madlavning hjemme?

Men hvor bliver der plads til at åbne børnenes øjne for kunsten? Skolen gør det ikke. Den må åbenbart mene, at kunsten ikke har større betydning for mennesket.

Det kunne dog være, skolen tog fejl. Det var muligt, at der fandtes livsværdier, skolen havde overset eller agtet for lidt på. Det kunne dog tænkes, at skolemændene i deres iver for at bibringe børnene de kundskaber og færdigheder, der er nødvendige, for at man kan begå sig i samfundet, havde glemt det, der har mere individuel betydning, det, som gør livet rigere og giver det mening, der bringer glæde og kaster glans over tilværelsen ...

(Vi skylder at tilføje, at forfatteren i en følgende diskussion fik læst og påskrevet, men stod sig bravt. Red.)

1931

Husk 30-årsfesten i pinseferien 1961 på Langeland.

S. E.

Den 3-årige linie 1959.

Fra venstre siddende: overlærer Grethe Nissen, Lisbet Skov, Irmgard Tegewaldt, Annie Knudsen, fru Nyholm, rektor Nyholm, sem.adjunkt Christiane Sørensen, Jytte Larsen, Inger Brahm, sem.lektor Inger Enemark. Midterrækken: sem.-lektor Frede Hansen, sem.lektor Boisen, sem.lektor Adolphsen, sem.lektor Langkilde, lærer Henriksen, Samuel Højst Pedersen, Ejnar Brahm, skoleinsp. Brahm, Per Brahm, sem.adjunkt Mads Sand. Øverste række: Peder Nielsen, Erwin Sporer, Lorents P. Petersen, Kaj Verner Schubert, Erik Mikkelsen, sem.adjunkt Meesenburg, Gunnar Hach, Stig Nielsen, Bent Frede Petersen, Niels-Erik Larsen.

Den 4-årige linie 1959.

Fra venstre siddende: Annette Krall-Jensen, Helga Brahm, Rosmarie Thüchsen, Annelise Gudman Nielsen, Ulla Jensen, fru Nyholm, rektor Nyholm, sem.adjunkt Christiane Sørensen, Bodil Schelle, Yrsa Elli Petersen, Margrethe Holdt. Første række stående: sem.lektor Frede Hansen, sem.lektor Boisen, sem.lektor Adolphsen, sem.adjunkt Meesenburg, sem.-lektor Langkilde, Marie Jessen, Andreas Hansen, Tove Andresen, Harald Grau Hansen, Anna Müller, skoleinsp. Brahm, Henning Thomsen, Knud Heilmann, overlærer Kirsten Horsbøl, sem.adjunkt Sand, lærer Henriksen, overlærer Poul Larsen. Anden række: Christian Borg, Ernst Rønnenfeldt, Knud Winther Madsen, Karl Dybdal, Børge Sønnichsen, Hans-Helmut Lammers, Jørgen Balle Sørensen, Antoni Hansen, Torben Nielsen, Karl Ravn. Bageste række: Chr. Clausen, Karl-Peder Andersen, Chr. Sørensen, Kr. Elkjær Larsen, Erik Skovlund, Ivar Villadsen.

Siden sidst

Ordensdekorationer:

K. Nielsen Schmidt (24) auditør i Roskilde, er udnævnt til Ridder af Dannebrog af 1. grad.

Udnævnelser, ansættelser etc.:

Jes Peter Petersen (21 Nibøl) lærer ved det kommunale skolevæsen i Flensborg.

Folmer Nielsen (24) medarbejder ved Horsens Folkeblad.

H. Hjort Petersen (26) førstelærer i Abild ved Tønder.

Christine Th. Jacobsen (28) lærerinde i Tandselle.

Chr. Clausen (29) leder af Fjelstrup nye fællesskole.

Halfdan Jørgensen (29) viceskoleinspektør i Århus.

Erik Larsen (29) overlærer ved øvelsesskolen i Tønder.

Frederik J. Nielsen (31) skoleinspektør ved skolevæsenet i Grønland.

Hans Nissen Friis (31) lærer i Rødding.

Poul Larsen (33) overlærer ved øvelsesskolen i Tønder.

Leo Novrup (33) seminarielærer ved Statens seminarium for småbørnslærerinder i Vejle.

Johannes Bank (35) skoleinspektør i Kalundborg.

Harald Tirsbæk Jørgensen (35) overlærer i Vojens.

Herluf Madsen (35) viceskoleinspektør ved Matthæusgades skole i København.

Elisabeth Mathiesen (35) overlærer ved øvelsesskolen i Tønder.

Hans Gunnar Elmer (36) overlærer i Lyngby-Tårbæk.

Margrethe Nissen (36) overlærer ved øvelsesskolen i Tønder.

Ejnar Svane (36) førstelærer i Aller.

Thomas Søgaard (36) lærer i Brande.

Irma Waage Jensen (37) overlærer ved Grundtvigsskolen, København.

E. O. Nørgaard (37) overlærer i Frederikssund.

Ivan Waage Jensen (38) viceskoleinspektør ved Skolen ved Sundet, København.

Jens Olaf Bastholm (38) førstelærer ved Slots Bjergby-Sludstrup centralskole.

Sofie Vestergaard-Jespersen (38) lærerinde i Lindholm, Nørresundby.

Tage Dam (39) stadsskoleinspektør i Nibe.

Johannes Fink (39) førstelærer i Bjerndrup.

Else I. Nilsson (39) overlærer i Lyngby-Tårbæk.

Jeppe G. Poulsen-Vad (39) forstander for Statens Aflæseskole, København.

Hans Præstiin (39) førstelærer i Ballum.

Laust Boysen (40) overlærer i Kolding.
Marie C. Lønborg (40) lærerinde i Hårby.
Jørgen P. Jørgensen (41) overlærer i Sønderborg.
Jørgen M. Nielsen (41) lærer i Højer.
Peter Randløv (41) reder for rederiet Øhavet.
Erling Hedegaard (42) overlærer ved det kommunale skolevæsen i Vejen.
Tage Lassen (42) overlærer i Rødekro.
Ingvard Schultz (42) viceskoleinspektør i Esbjerg.
Holger Terpager (42) førstelærer i Sneslev.
Niels Bastian (43) viceskoleinspektør i Haderslev.
Hans A. Bogh (43) forstander for Højer Ungdomsskole.
Claus Færgemand (43) overlærer i Nordborg.
Birthe Jacobsen (43) lærerinde i Sdr. Jernløse.
Børge Bauning (44) overlærer i Hasle, Århus.
Ole Juul-Pedersen (44) førstelærer i Stedstrup.
Gunnar Øhlenschlæger (44) førstelærer i Spedsbjerg, Holmstrup.
Else Madsen (45) enelærer i Harres, Bredebro.
Ernst Georg Nissen (45) førstelærer i Gjesten.
Børge Tofterup (45) skoleinspektør i Gørding.
Carl Christiansen (46) lærer i Sdr. Bork.
Margrethe Færgemand (46) lærerinde i Nordborg.
Inger Hjuler (46) lærerinde ved Glud Hovedskole.
Thorvald Nielsen (46) lærer i Egernsund.
Helmer Schultz (47) lærer i Havnbjerg, Als.
Povl Brønsted (48) ansat af Andelsudvalget til opbygning og ledelse af et erhvervsorganisatorisk oplysningsarbejde.
Kaj Christoffersen (48) lærer ved Tømmerup fri- og efterskole, Kalundborg.
Hugh Lauridsen (48) førstelærer i Tråsbøl.
Svend Schmidt (48) lærer ved øvelsesskolen i Tønder.
Jørgen Tomzak (48) lærer i Felsted.
Henrik J. Henriksen (49) lærer i Køge.
Povl Dalsgård-Hansen (50) vikar på Det kgl. Bibliotek for fagreferenden i filosofi, psykologi og lærdomshistorie.
Laue Nissen (50) viceskoleinspektør ved skolevæsenet i Grønland.
Hans H. Andresen (51) lærer i Nr. Løgum.
Bodil Brandt (52) lærerinde i Bov.
Wilh. Thorup (52) lærer i Nordborg.
Ejnar Lund (53) lærer i Præstø.
Henry Raabjerg (53) lærer i Rangstrup.
Dines Østergaard (53) lærer i Vorbasse.
Peter Brodersen (54) lærer i Bedsted.
Andreas Krog Jensen (54) lærer i Århus.
Kirsten Laigaard (54) lærerinde i Aalborg.
Rosa Møller (54) lærerinde i Rødekro.
Birthe M. Bak (55) lærerinde i København.
Karlo Christensen (55) lærer ved Tønder statsskole.
Nis C. Hansen (55) lærer i Havnbjerg, Als.
Erna Husum (55) lærerinde i Jyllinge.

Thomas Husum (55) førstelærer i Jyllinge.
Edith Høgel (55) lærerinde i København.
Per Jessen (55) lærer i Hillerød.
Bent Kilian (55) aspirant i Vejen.
Eva Hjort Knudsen (55) lærerinde i Nyborg.
Ole Brage Michelsen (55) fast ansat i Holme-Tranbjerg.
Mogens Holm Nielung (55) aspirant i Glostrup.
Else Nielsen (55) lærerinde i Løjt Kirkeby.
Inger Ovesen (55) lærerinde i Vejle.
Lis Pedersen (55) lærerinde i Løjt Kirkeby.
Niels Thygesen Pedersen (55) lærer i Løjt Kirkeby.
Svend Aage Andersen (56) lærer i Bogense.
Bent Brylling (56) lærer i Middelfart.
Paula Hansen (56) lærerinde i Kolding.
Pehr Hansen (56) lærer i Kolding.
Annelise Højlund Jensen (56) lærerinde i Bakkensbro, Ullerup.
Knud Tejlgaard Jensen (56) lærer i Bakkensbro, Ullerup.
Peder E. Jensen (56) lærer i Odense.
Magda Knudsen (56) lærerinde i Holsted.
Aage Knudsen (56) lærer i Holsted.
Carl L. Petersen (56) lærer i Fredericia.
Kurt E. C. L. Petersen (56) lærer i Sønderborg.
Sigfred Nyborg Christensen (57) fast ansat i Harboøre .
Niels Eriksen (57) lærer i Gram.
Rigmor E. Graversen (57) aspirant i Herning.
Hans Kr. Høier (57) aspirant i Løjt Kirkeby.
Georg Jacevicz (57) lærer i Roager.
Else Jensen (57) lærerinde i Mommark.
Jens Peter Randlev Jensen (57) førstelærer i Mommark.
Kurt Johannsen (57) lærer i Tønder.
Bent Skov Larsen (57) aspirant i Humlebæk.
Vagn Elkjær Larsen (57) aspirant i Ballum.
Aage Larsen (57) fast ansat i Højer.
Apollorac Mogensen (57) lærer på Grønland.
Karl Kr. Mortensen (57) fast ansat i Tandslet.
Christine Nielsen, f. Bjerrum (57) fast ansat i Egtved.
Grethe Reggelsen (57) fast ansat i Sønderborg.
Sophus Boas (58) lærer i Åbenrå.
Svend Aa. Clausen (58) militærpolitikorporal i Aalborg.
Ib Holdt (58) aspirant i Agedrup.
Finn Jensen (58) timelærer i Korsør.
Ahrend Küseler (58) lærer i Graasten.
Marie L. Larsen, f. Hansen (58) timelærerinde i Kolding.
Inger M. Høier, f. Lassen (58) aspirant i Løjt Kirkeby.
Ester Vyff Lauridsen (58) lærerinde i Baaring.
Christian Lausten (58) lærer i Løgumkloster.
Jens Lillethorup (58) aspirant i Strandby, Frederikshavn.
Asta Madsen (58) lærerinde i Hem.
Grethe Madsen (58) lærerinde i Strib.
Mary Olesen (58) lærerinde i Vejen.
Svend Aage Pedersen (58) aspirant i Broager.
Birgit Dall Petersen (58) timelærerinde i Roskilde.
Ole Toft (58) aspirant i Jejsing.
Anna Vestergaard (58) lærerinde ved Skjoldborg skole, Vildsund.
Einar H. Brahm (59) aspirant i Tyrsted-Uth.

Inger Brahm (59) aspirant i Tyrsted-Uth.
Chr. Clausen (59) aspirant i Abild.
Ulla E. Jensen (59) lærerinde i Broager.
Jytte Winkel Larsen (59) aspirant i Højer.
Anna Müller (59) aspirant i Assens.
Lorents P. Petersen (59) aspirant i Frøslev-Padborg.
Bodil Schelle (59) lærerinde i Åbenrå.

Afskedigelser:

Jens Jensen (15) førstelærer i Halk, afsked med pens. 31/7-59.
Hans Chr. Andersen (19) enelærer i Helved, Als, afsked med pens. 1/9-59.
Hanne M. Holdt (58) afsked efter ansøgning.

Døde:

Johann Claussen (88) konrektor i Glückstadt, død marts 1958.
Hans Chr. Jacobsen (90) død oktober 1959 i Tønder.
Carl Dietrich Petersen (90) rektor i Kiel, død december 1958.
Heinrich Schlottfeldt (90) død december 1958.
Reinhold Hansen (98) fhv. lærer i Iller og Broager, død april 1959.
Carl Jensen (00) rektor og bypræsident i Flensborg, død marts 1959.
Christian Güdesen (01) død i Kiel i oktober 1957.
August Jürgensen (03) død i Lübeck i juli 1958.
Johannes Paulsen (03) skoleråd i Eutin, død november 1959.
Wilhelm Lüthje (04) død januar 1958.
Hans Jørgen Petersen (05) viceskoleinspektør i Haderslev, R. a. D., død marts 1959.
Hinrich Dohse (06) død i Elmshorn april 1957.
Christian Bothmann (08) død november 1958.
Rudolf Hoppe (08) pens. rektor i Kiel, død juli 1959.
Johannes Jensen Nørrelykke (11) død i Padborg juli 1959.
Georg Seeler (18) stadsskoleinspektør i Neumünster, død maj 1959.
Johannes Koopmann (19) død marts 1958.
Christian Westergaard (19) død december 1958.
Kaj Hansen (25) overlærer i Ringkøbing, død maj 1959.
Mads Bergmann (28) konsulent for særundervisningen i Ribe amt, død december 1958.

Forlovelse:

Hans P. Høgh (45) med fil. mag. Maini Leppanen, Helsingfors.

Bryllup:

Emma steffensen (44) med tandlæge Bjørnstad, Oslo.
Povl Dalsgård-Hansen (50) med laboratorieassistent Benthe Kruse.
Dagny K. Larsen (53) med Jørgen Grum-Schwenssen (53).
Erna M. Christiansen (55) med Thomas Hussum (55).
Nis Carsten Hansen (55) med Ellinor Busch, Holm.
Magda Christiansen (56) med Aage Knudsen (56).
Christine Bjerrum (57) med lærer Niels A. Nielsen, Egtved.
Metha J. Larsen (57) med Jens Peter Jensen (57).
Marie Louise Hansen (58) med seminarieelev Jan Larsen.
Ulla Jensen (59) med Svend Aage Pedersen (58).

Kursus:

Hans Hjort Petersen (26) provinsårskursus i fysik og tysk.

Andreas P. Lund (28) årskursus i dansk.

Halfdan Jørgensen (29) skolebibliotekskursus og kursus i svensk og russisk.

Gotfred Frederiksen (31) kursus i undervisningsteknik i fysik og kemi. Årskursus i geografi og Statens tegnelærerkursus.

Harald Tirsbæk Jørgensen (35) skolebibliotekskursus og kursus for lærere for læseklasser.

Erling Hedegaard (42) årskursus i fysik og geografi.

Peder N. Hansen (44) provinsårskursus i engelsk.

Else Madsen (45) provinsårskursus i tysk, dansk og engelsk.

Børge Tofterup (45) årskursus i matematik.

Fr. O. Hansen (48) årskursus i engelsk og musik.

Henry Hansen (48) årskursus i tysk.

Erling Wind-Thomsen (48) årskursus i dansk og matematik.

Nis P. Hansen (53) afsluttet sløjdlærereksamen (Askov).

Helge Jensen (54) årskursus på Danmarks lærerhøjskole i engelsk og dansk.

Inger M. Johannsen (56) årskursus i psykologi og pædagogik.

Magda Knudsen (56) årskursus i matematik.

Karl. Kr. Mortensen (57) sløjdlærerkursus på Askov.

Svend Aage Pedersen (58) kursus i metodik i matematik.

Andet:

Klaus Groth (dim. 1841, 1819–99) plattysk digtnings største navn. Fortællinger fra helstatens sidste dage »Vertelln« er udkommet i ny udgave på Chr. Wolffs Forlag i Flensborg med indledning og kommentarer af Richard Mehlem.

Nicolai Svendsen (94) fhv. redaktør, borgmester og amtsskolekonsulent, boende i Tønder, har oplevet den ære at afsløre et maleri af sig selv ved en festlighed på »Folkehjem« i Åbenrå den 7. november 1959. Portrættet, der er malet af kunstnerinden Franzisca Clausen, Åbenrå, er blevet ophængt i Sprogforeningens berømte gallerisamling af sønderjyske førere.

Jakob Hansen (98) tidligere lærer i Burkal, og hustru har fejret diamantbryllup.

Christian Maibøll (03) Jejsing, har fået et tilskud af tipstjenestens midler til sine personalhistoriske undersøgelser.

Hans A. Iversen (14) havde i år 40 års jubilæum ved Hovslund skole.

Folmer Nielsen (24) medlem af hovedbestyrelsen for »Dansk forenet Sudanmission«. Redaktør for Sudanmissionens julebog »Under Afrikas Sol«.

L. Chr. Pedersen (26) medlem af Skaarup sogneråd. Medudgiver af »Min Læsebog«.

Peter Christensen (26) forstander for Marstal handelsskole.

Chr. Skrydstrup (26) har på Munksgårds forlag udgivet »Øvelser i tegnsætning og retskrivning for handelsskolen«.

Chr. Skrydstrup (26) forstander for handelsskolen i Helsinge.

Th. Christensen (27) har udgivet »Elevøvelser til Kemi« samt et regnebogssystem på Gyldendals forlag.

Kirsten Munk Nielsen (28) studierejse til U.S.A.

Andreas P. Lund (28) formand for fælleslærerrådet.

Halfdan Jørgensen (29) tilsynsførende ved aftenskolerne i Århus.

Orla Lundbo (30) formand for Lærernes Kunstforening.

Peter H. Jørgensen (31) bibliotekar, formand for sognets sygekasse, medlem af bestyrelsen for sparekassen, ungdomsnævnet og De danske Forsvarsbrødre samt kommunal revisor i Nr. Løgum.

S. E. Knudsen (31) formand for lærerkreds nr. 45, formand for ungdomsnævnet, leder af Nordlangelands Præliminærkursus.

Else Frost (31) medlem af menighedsrådet i Kværs.

C. C. Dähnert (33) repræsentant for D. L. F.

H. Tirsbæk Jørgensen (35) repræsentant for D. L. F.

Rudolf Lave (35) tilsynsførende ved Private Aftenskoler i København. Censor i skr. engelsk til realeksamen, sproganmelder ved Dansk pædagogisk Tidsskrift. Udgiver af tyskbog-systemet »Deutsch für die Jugend«. Medudgiver af »Teknisk tysk for Maskinfaget«. Foretaget studierejse til Tyskland.

Kr. Østergaard Nielsen (35) leder af Gram aftenskole. Næstformand for landsforeningen Dansk Husflidsselskab. Deltaget som repræsentant ved det nordiske husflidsmøde i Uneå. Formand for Haderslev husflidskreds.

Jørgen Birk (36) forstander for handelsskolen i Fuglebjerg.

Børge Borgå (36) har som sekretær i Dansk Skakunion deltaget i internationale skakturneringer i Berlin, Leipzig, Haag, Rotterdam og Örebro.

Jens Lampe (38) tildelt Nato-stipendium til kursus på New College i Oxford. Desuden tildelt 750 kr. af tipstjenestens midler gennem undervisningsministeriet til studier ved Landsarkivet på Gottorp slot i Slesvig samt provstiarkiverne i Sydslesvig og Holsten.

Tage Dam (39) repræsentant for D. L. F.

Harald Sørensen (39) næstformand i Dansk Erhvervsvejlederforening. Har desuden udgivet »Erhvervsorientering i 7. kl. (Det schønbergske Forlag).

Peter Randløv (41) formand for skolekommissionen, næstformand for Søby Havn, formand for sognebiblioteket, revisor i Biografteaterforeningen, medlem af repræsentantskabet for Den danske Landmandsbank, Ærøskøbing afdeling.

Sigv. Holth (41) repræsentant for D. L. F.

Poul Therchilsen (44) er antaget som forretningsfører for Roskilde Amts Gymnastikforening.

Fritz-Carl Jacobsen (44) har været ansat som velfærdssekretær på J. L. Lauritzens »Mexcan Reefer«, Peruvian Reefer« og »Arabian Reefer«.

Andreas Philippsen (44) repræsentant for D. L. F.

Jens Damgaard Christensen (44) har fået tildelt Hjemmeværnets fortjenestetegn.

Gösta la Cour (44) har udgivet »Seksten malere« en billedantologi fra perioden 1875–1950 på Gyldendal.

Claus Bøgen (44) tildelt tipsstipendium til feriekursus i Southhampton og London.

Hans P. Høgn (45) tildelt tipsstipendium til feriekursus i Oxford.

Gunnar Kragelund (47) kasserer i Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler.

Jørgen Tomzak (48) sognebibliotekar i Felsted.

Henry Hansen (48) universitetskursus i tysk i Mayrhofen, Østrig. (Stipendium fra undervisningsministeriet).

Erling Wind-Thomsen (48) formand for brugsforeningen, ungdomsnævnet og for Borgerforeningen i Trustrup. Delingsfører i Hjemmeværnet.

Povl Dalsgård-Hansen (50) er af undervisningsministeriet beskikket som censorsuppleant ved den almindelige filosofiske prøve ved Københavns universitet.

Svend Riis Rasmussen (51) formand for lærerrådet, medlem af bestyrelsen for Ærø lærerkreds og sognebibliotekar.

Nis P. Hansen (53) medlem af Rejsby sogneråd.

Martin Hansen (54) i bestyrelsen for Bjerre-Hatting herreders lærerkreds. Kasserer for landsindsamlingen til Hellebjerg Idrætsungdomsskole. Redigerer samme skoles årsskrift.

Kaj Elkjær Larsen (55) sønderjysk skakmester.

Christen Løbner (55) kasserer i Nordborg Idrætsforening.

Karl Kr. Mortensen (57) sognebibliotekar i Over-Tandslet.

H. P. H. Novrup, overlærer og seminarielærer 1920–36, kst. seminarieforstander 1936–37, amtsskolekonsulent i Sønderborg og Åbenrå amter 1937–59, fyldte 70 år den 10. maj og søgte sin afsked pr. 30. juni 1959.

Morten Bredsdorff, seminarieforstander i Tønder 1937–47, har haft et halvt års orlov fra seminariet i Vordingborg for at kunne virke som pædagogisk rådgiver for Unesco i Puerto Rico.

Redaktionen takker alle, der har bidraget til »Siden sidst«. Redaktionen er afsluttet 5. 12. 1959.

T. P. 1935. *Af »Interview 1980 med en Tønder-dimittend fra 1936«.*

(Oldingen) ... Der var også nogle, der ikke læste lektier. De skrev noget, man kaldte afhandling, i stedet for. Det var især de mandlige ...

(Intervieweren) Afhandling? Hvad var det for noget?

Det var noget, man havde indført i seminarieordningen af 1931. Det var på mange måder en pudsig anordning. Forstår De, unge mand! Der blev jo uddannet for mange lærere, så der slet ikke var plads til dem, og de kunne jo ikke godt blive bananmænd allesammen, selv om de gerne ville! – Kravene blev betydeligt sat op; fagenes mangfoldighed i forvejen var en svøbe, men ikke desto mindre betonedes det kraftigt, at der måtte lægges særligt vægt på elevens selvstændige arbejde. Nu skulle det jo heller ikke hjælpe stort, at man satte alderen ned ...

Hvordan med selvstændigt arbejde, når der krævedes mere indenfor hvert fag?

Ja, det siger jo sig selv, at noget så umuligt gav anledning til enten overanstrengelse eller letsindig omgang med begrebet arbejde.

Men hvad ville man da nå? Hvad var målet?

Det må De nødig spørge mig om. – Man vidste det nok næppe selv.

»Drengegymnastik«
i ny klædning

Der er gennem årene inden for dansk gymnastik fremkommet mange dagsøvelsessamlinger for både børn og voksne af forskellige gymnastiklærere. Disse samlinger er brugt både som lærebøger på seminarier og gymnastikskoler samt for ledere af gymnastik, hvor denne dyrkes.

Imellem disse mange bøger og skrifter placerer seminarielærer Frede Hansens bog »Drengegymnastik« sig absolut blandt de bedste. Den er fornylig optrykt i nyt oplag, med nye ting føjet til, og det er blevet mig pålagt i denne artikel at omtale den, hvilket jeg gerne gør.

Der er mange ting, der gør, at bogen placeres i så højt plan, som jeg synes, der er grund til, og disse skal nævnes i det følgende.

I bogens indledning gives der først en fyldig og god redegørelse for brugen af dagsøvelser; der gøres rede for hovedsynspunkter i selve gymnastikundervisningen og i dagsøvelsernes opbygning.

Det næste – »ledetråden« – er en klar og grundig gennemgang af hvad Frede Hansen mener lederen skal have i tankerne angående øvelsernes brug og ledelse.

Ved selve dagsøvelserne er der særlig to ting, som for mig at se giver bogen sin store værdi. For det første de små ridstegninger i marginen ud for øvelserne, der straks giver et klart billede af øvelsen og dens udførelse. For det andet den gode hjælpe, der er i alle de små tilføjelser til så vel kommando som forklaring af, hvad der i det specielle tilfælde skal tænkes på ved øvelsen. I denne forbindelse vil jeg meget anbefale Frede Hansen »Noter til gymnastikundervisning«, udkommet 1955.

Selve dagsøvelserne er således opbygget, at de hver for sig er en selvstændig plan, men samtidig en naturlig fortsættelse af hinanden med hensyn til alderstrin og sværhedsgrad. Der er tænkt på alsidighed i alle detaljer, på fornøjelig afveksling i form af lege-

lignende øvelser, boldspil o. s. v. afpasset til alderstrinene, hvilket sætter humør og kulør på det hele.

Bagest i bogen er der en serie fotografier af forskellige øvelser i ribber og bomme, om modtagning o. s. v. Endelig til sidst skal nævnes den meget praktiske »folder«, som enkeltvis kan klippes ud og tages med til timen .(Huskeseddel).

»25 dagsøvelser« er en samling øvelser, der er præget af grundighed inden for alle områder af gymnastikundervisningen. Der ligger stor viden og kendskab samt et solidt og omhyggeligt arbejde bag denne bogs tilblivelse. Måtte mange stadig få gavn og glæde af bogen; den er det værd!

Venlig hilsen og glædelig jul.

Sven Gammelgård.

Kollund i december 1959.

BOGEN OM TØNDER SEMINARIUMS DIMITTENDER 1788 – 1963

som tænkes udsendt i 1963 til seminariets 175-års jubilæum, er under udarbejdelse. Hvis der blandt Deres slægtninge eller gode bekendte skulle findes dimittender, modtager redaktionsudvalget gerne oplysninger om dem. Forlang spørgeskema. Et sådant udsendes også senere til yngre dimittender.

Farversmøllevej 31, Åbenrå.

Jens Lampe,

Frede Hansen:

»Drengegymnastik«

25 Dagsøvelser med Kommando, Ridstegninger og Fotos med Noter. – Særtryk og Etui – 12,00 kr.

Tønderdimittender Særpris: 10 kr.

mod forud Indsendelse af Beløbet paa Postgiro 8107, Frede Hansen, Tønder.

Tøndringer-Samfundets regnskab

1958–59

Indtægt:

Kassebeholdning overført	kr.	758,03
Kontingent	–	1941,00
Salg af årsskrift på seminariet	–	155,00
Annoncer	–	547,25
Renter	–	2,53
	kr.	3403,81

Udgift:

Årsskriftet (trykning og udsendelse)	kr.	2389,38
Julelegat	–	100,00
Tryksager m. v.	–	64,36
Porto og telefon	–	80,40
Kassebeholdning at overføre	–	769,67
	kr.	3403,81

Tønder, 2. decbr. 1959.

(sign.) *Erik Larsen.*

Foranstående regnskab er d. d. revideret og fundet i overensstemmelse med de forelagte bilag. Beholdningerne er afstemt med opgørelse fra girokontoret og bankbog.

Tønder, den 4. decbr. 1959.

(sign.) *Bo Boisen.*

Bredebro, den 5. decbr. 1959.

(sign.) *Knud Nielsen.*

Et par ord

fra kassereren, den ansvarshavende redaktør og ekspeditionens leder:

Hvis man har årsskriftet 1958 ved hånden og kan sammenligne de to års regnskaber, så ser man, at der er en fremgang i kassebeholdning på kr. 115,35, at der er betalt kr. 233,50 mere i kontingent sidste år end forrige, og at indtægten af annoncer er en smule større.

Lad mig tage det sidste punkt først og benytte lejligheden til at takke vore annoncører for deres udmærkede støtte til årsskriftet. Dernæst vil jeg sige om den lille økonomiske fremgang i øvrigt, at man ikke foreløbig må vente at se denne afspejlet i et flottere årsskrift. Tværtimod er indeværende skrift bl. a. med hensyn til billedstof mere beskedent end sine forgængere. Vel har dette til dels sin grund i en ret udpræget stofmangel, men også i en bevidst økonomisk politik, der tilsigter at skabe overbalancering! Sagen er, at når man ca. 1. januar skal betale trykkeriet ca. 2000 kr., men kun har måske ca. 1000 kr. i kassen, så må man trække på bankens velvilje, og det koster lidt renter. Vi har før kunnet betale trykningen med kassebeholdningen, og det vil vi gerne kunne nærme os til igen.

Og så den sædvanlige bøn: betal pr. indbetalingskort og gør det i løbet af ikke for lang tid! Det var rart at kunne undgå de senere postindkasseringer.

Fra redaktionen skal det lyde: send os stof eller ideer, så får I et godt årsskrift.

Venlig hilsen
Erik Larsen.

FODTØJ
så går man til
Anker Holst
landsdelens største specialmagasin

Carsten Lorenzen jr.
Tønder - Telefon 2 18 32
KOLONIAL – TOBAKSVARER . VINE

DEN DANSKE LANDMANDSBANK
AKTIESELSKAB
Tønder afdeling Telefon 2 21 22 og 2 21 23

Heine Christiansen
Kolonial
Vin
Delikatesser
Slotsgade 1 . Tønder . Tlf. 2 11 21

EGONS
Blomster
Telefon 2 17 19. Vestergade 2

Kemisk renseri **PIKA**
P. J. Schmidt
Østergade 49 . Telefon 21682

Gælder det tørkostbordet
så
Østergades viktualieforretning
Østergade 14

HERRE- og DRENGETØJ
Christian Petersen
HERRE-HUSET
Vestergade 18 Tønder Telefon 21156

El-installatør
Svend Kirchheiner
Vestergade 7
Telefon 2 20 45

Møbelhåndværk
Møbelpolstring
fra egne værksteder
Hans Outzen
Vestergade 37 . Telefon 2 20 81

Forretningen, hvor man kommer og kommer igen

Mælk . Fløde . Æg . Smør
MÆLKEHANDLER
S. Toft Jensen
Østergade 66

HANS IVERSEN
Vesterg. 6, Tønder, tlf. 2 16 53
ISENKRAM . KØKKENUDSTYR . GLAS
PORCELÆN . SPORTSARTIKLER

Handelsbanken i Tønder
Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank
Tlf. 2 25 40 fl. linier
Kontorer i Højer og Tinglev

MANØ
KOLONIALVARER
Telefon 2 14 66 Vestergade 74

Frisørmester **E. HANSEN**
Østergade 55
Hårvask og fønbølgning
Dameklipning

HANS TYGESEN
Herremagasinet
Vestergade 1 – Tønder

Tønder Materialhandel
PEDER FABRICIUS
Telefon 2 18 23

Portrætter
Brudebilleder
Familiebilleder
Reklamefoto
Amatørfoto
Fotografiske artikler
af enhver art
... og gælder det
Hjemmefoto
kører vi gratis overalt

Pasbilleder
hurtigst, billigst og bedst

Tonhalle-foto
v/ Fleming & Vestergaard
Vestergade 1 – Tønder
Telefon 2 19 33

Bageri og conditori

A. Wittmaack

Østerg. 45 . Tønder . Tlf. 2 20 83

Emil Wolffhechel

Tønder tlf. 2 14 65

Gardiner . Trikotage . Manufaktur
Sengeudstyr

T. O. K.

Tønder Oste- & Kolonialforretning

Hans Lønborg

Vestergade 58 Tlf. 2 19 55

Aksel E. Andersen

KOLONIAL - DELIKATESSER
VIN - SPIRITUOSA

Østergade 46 Tlf. 2 10 54

Gælder det skolebøger, skolemateriel, fyldepenne, kuglepenne, pencils

gå til Andersen & Nissen

BØGER . PAPIR . KUNST

STOREGADE 26 . TØNDER . TELEFON 2 13 42

Isenkram . Glas . Porcelæn

Nic. Andresen A/S

Telefon 2 11 72

M. Riggelsen

Fra 1893 til idag

køber seminariets lærere og elever
deres SKO hos os

Johs. Bock

Manufaktur . Konfektion

Tønder *Tlf. 2 11 62*

Tobak, cigarer, cigaretter
shagpiber

Carl Ravn

Storegade 26, Tønder

MØBLER *i alle stilarter*

H. F. Stahlberg

Vestergade 44 – Telefon 2 23 73

Bedst kendt – kendt som det bedste

Radio-Rasmussen

»Tonhalle« . Tønder . Tlf. 2 15 01

H. STUCKERT

Blikkenslager og tagtækker

Slotsgade 6, tlf. 2 24 66

H. JACOBSEN

Kolonial, vine og spirituosa

Østergade Tlf. 2 12 42

Brødrene Eegholm

Tønder

Telefon 2 18 04 – 2 12 12

Niels Bossen

PAPIR EN GROS

Nørregade 6 . Tønder . Tlf. 2 11 50

Blenners Dampvaskeri

Rullevask – Vådvask – Færdig vask

Skibbrogade 2 Telefon 2 22 68

Tønder Andelsslagteri's Udsalg

Vestergade 72

Telefon 2 17 30

Støt venligst bladets annoncører!

T. Bundgaard

BOGHANDEL

Højer Telefon 4 24 49

KOM IND OG SE

Sønderjyllands største

UDVALG I PIBER

Reparationer kan udføres på eget værksted

Johannes **PETERSEN**

Storegade 12

Farvehandler

PETER *Jacobsen*

Storegade 16 Tlf. 2 23 68

Reparationer af knallerter og motorcykler

Georg Langfritz

Østergade 43

Gustav Rothes bogtrykkeri

Grundlagt 1876

Søndergade 8 Telefon 2 11 01

Henny Bødker

Damefrisør

Vestergade 61 . Tønder . Telefon 2 15 42

Hvis skoene vil trække vand,
så gå til **WEGNER**
straks på stand.
Han ordner dem for dig med glæde,
så aldrig mer' de trækker væde.

Østergade 4

Bager Hans Hansens

wienerbrød er det bedste

ØSTERGADE 24
TØNDER

ALT I FOTO

Brdr. Løkke

Polyfoto . Tønder

Jacob F. Bödewadts eftf.

Indehaver F. Bödewadt
Telefon 2 21 28

Guldsmed . kunsthåndværk og keramik

»*Flora*«

Blomster – Kranse

Tønder Tlf. 2 12 38

Seminaristerne køber selvfølgelig i

Østergades ur-, optik- og guldsmedeforretning

H. Sørensen

Tønder . Telefon 2 22 81

Carl Tiedemann A/S

Trælast . Bygningsartikler . Brændsel . Brændselsolie

Lager: Tønder Øst, Tønder Vest *Telefon 2 10 56 . 2 10 57*

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indehaver: Peter Christensen

KUL . TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . BRÆNDSELSOLIE

Telefon 2 14 50 – 2 14 51 **TØNDER** *Nørregade 9–11*

J. N. Jefsens boghandel

Telefon 2 23 41 . Tønder . Storegade 5

De sidste nyheder i kjoler, overtøj og lingeri findes altid i

Damehuset

Vestergade 23

FOTO

så *Gabs*

Vestergade 56 *Telefon 2 16 27*

Tønder og Omegns Bank A/S

Telefon 2 20 08

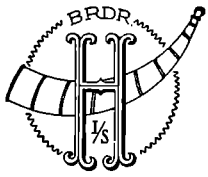

Ure, optik, guld- og sølvvarer i Tønder amt fra

Brdr. Hansen I/S

Storegade 23 . Tlf. 2 12 32 . *Bedste reparationsværksted*

Den friskbrændte kaffe
får De hos

TYGESEN

TOBAKSVARER . VINE . Alt i TØRKOST

Thomas Tygesen, ved seminariet

Wilh. B. Schmidt

CENTRALVARME – SANITET

OLIEFYR

Østergade 26 . Tønder . Tlf. 2 12 49

Gælder det NYT FODTØJ
– skal det gamle ordentlig repareres
så **PETER NISSEN**
Skotøjsforretning
Eget værksted . Seminaristernss indkøbssted
Vestergade 41 . Tønder . Telefon 2 12 69

Tlf. 2 13 39
Slagteri
Pølsemageri
Frende Petersen, *v. seminariet*

Tønder Sparekasse
STIFTET 1820

. . . mælken
med den gyldne kapsel
TØNDER MEJERI

Prøv min fine KAFFE –
VINE og RYGEVARER
Rud. TH. Kaysen
Østergade 33 Tlf. 2 11 67

Indramning af billeder
bedst og billigst hos
Glarmester Bohde
Østergade 20 . Tønder

M. C. Christiansen

Johs. Paulsen Schmidt
Bøger, papir, fyldepenne og pencils
Duplikering af enhver art *Østergade . Tønder . Telefon 2 13 49*

Jakob Christiansen
CYKLER OG KNALLERTER
Salg og service
Carstensgade 1 – Tønder

Køb Deres STRIKKEGARN –
STRØMPER og UNDERTØJ hos
J. A. Krogh
Vestergade 65 Tlf. 2 16 42